

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Šintoistické rituály provázející život člověka od narození do
svatby**

Shinto rituals accompanying the life of an individual from birth
to marriage

Eva Soutorová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Dita Nymburská

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a jen s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 27. 6. 2011

Děkuji Mgr. Ditě Nymburské za odborné vedení mé práce, cenné připomínky a trpělivost. Rovněž děkuji Janu Černíkovi za podporu a Mgr. Sylvě Víchové za pomoc s korekturami.

Obsah

1. ÚVOD.....	5
2. EDIČNÍ POZNÁMKA	8
3. SEKULARIZACE ŠINTOISMU V OBDOBÍ MEIDŽI	9
3.1. Vývoj šintoismu	9
3.2. Pojem sekularizace.....	11
4. ZVYKY SPOJENÉ S NAROZENÍM A RITUÁLNÍ PŘEDSTAVENÍ DÍTĚTE VE SVATYNI	15
4.1. Porod.....	15
4.2. První návštěva svatyně - <i>Omijamairi</i> (御宮参り)	19
4.3. Ostatní rituály spojené s narozením a prvním rokem života dítěte.....	22
5. SVÁTEK TŘÍ, PĚTI, SEDMI - <i>šičigosan</i> (七五三).....	26
6. DEN DOSPĚLOSTI – <i>seidžin no hi</i> (成人の日).....	30
7. SVATEBNÍ RITUÁL – <i>kekkon šiki</i> (結婚式)	34
8. ZÁVĚR.....	40
9. PRAMENY	42
9.1. Monografie, sborníky, seriálové publikace	42
9.2. Elektronické zdroje.....	45
10. PŘÍLOHY	50

1. ÚVOD

Šintoistické rituály a tradice i v současnosti i provázejí život každého Japonce a jsou prostředkem jeho začlenění do společnosti. V minulosti byly často spojovány s přírodními ději, či oslavovaly předky, nebo byly používány jako prosba za přízeň a ochranu božstev. Dnes si některé rituály zachovávají tento náboženský obsah, od přelomu 19. a 20. století však dochází k odklonu od náboženského kontextu z různých důvodů, které v této práci budou nastíněny.

Tato práce má za cíl seznámit čtenáře s nejvýznamnějšími šintoistickými zvyky a rituály týkající se dětí a mladých lidí od jejich narození po uzavření manželství. Zvláštní pozornost je věnována svatebnímu obřadu a rituálům, které mu předcházejí. Každý rituál je popsán z hlediska specifických způsobů chování s důrazem na náboženský kontext. Do protikladu je dáвана tradiční podoba rituálu a jeho současná podoba s analýzou vlivů, které změnu způsobily.

Autorka se domnívá, že od období Meidži, dochází k sekularizaci šintoistických rituálů zejména vlivem západní civilizace a rozvojem vědy a techniky. Mnohé z těchto rituálů se stávají komerčními a zaniká tak jejich původní význam. To se týká také svatebního obřadu, který se tradičně odehrával před domácím oltářem a od poloviny dvacátého století se z něj stává honosný obřad ve svatyních, či křesťanském kostele.

Práce je členěna na pět kapitol. První kapitola má za cíl stručně nastínit vývoj náboženství před a po reformě Meidži a dále se věnuje možným vlivům na sekularizaci náboženství. Další šest kapitol je členěno dle jednotlivých svátků, přičemž v každé kapitole bude popsáno tradiční pojetí rituálu se všemi zvyklostmi a do protikladu bude stavěno současné pojetí. Autorka u každého rituálu sleduje stejné prvky, tedy kdy a kde rituály probíhaly, kdo se jich účastnil, jakým způsobem probíhaly a jaké pověry se k nim vztahovaly. Cílem je dokázat, že rituály se kvůli sekulárním vlivům proměnily, ať už přejaly nové západní trendy, či se změnil jejich náboženský význam pro společnost.

Při výzkumu autorka vychází především ze sekundární literatury a internetových zdrojů. Z autorů, kteří se věnují oblasti obecné religionistiky, bylo využito především Hellera a Mrázka, či Eliadeho. V českém prostředí se tématu šintoismu a jeho rituálů věnují pouze autoři Boháčková, Wilkenhoferová, Werner, Kraemerová, Vasiljevová proto autorka čerpá také z anglicky psané literatury. Při psaní této práce bylo využito i postřehů cestovatelů, např. Svojsíka, které mají spíše sloužit jako svědectví o charakteru doby, než jako odborná literatura. Dalším zdrojem informací jsou internetové servery zaměřené na

audiovizuální obsahy (např. www.youtube.com, www.vimeo.com apod.). Informace získané na těchto serverech nemají statistický charakter, slouží pouze jako ilustrace dnešní podoby rituálů. Autorka zvolila neoficiální videa volně přístupná na internetu z důvodu větší míry reprezentace reality. Dokumentární videa a faktuální televizní pořady reprezentují realitu se záměrnými zásahy autora audiovizuálního obsahu a ta je pak narušována stylovými prvky např. střihu a komentáře mimo obraz. Rodinná videa se modům dokumentárního filmu vymykají a v reprezentaci reality jsou více autentické. Autor videa pochopitelně zaměřuje pozornost na hlavního aktéra rituálu a v drtivé většině případů nekomplikuje interpretaci videa střihem nebo komentářem.¹

Autorka v textu používá některé religionistické pojmy, jako je kult, rituál, ritus apod., které je důležité objasnit. Termínem sekularizace se blíže zabývá první kapitola, a proto bude zmíněn v této kapitole.

„Slovo kult, označuje každou akci, kterou vzniká relace, tedy vztah, mezi bohem a člověkem. Každý počín s náboženským významem je tedy kult, ať jde o klatbu, či žehnání, o oběť, či observanci, o chvalozpěv, či tabuizované odmlčení ... řekneme-li tedy, že ten či onen objekt je kultický, že ta či ona akce je kultická, říkáme tím, že má náboženský význam“.² Na rozdíl od ritu má pojem kult širší význam, jak pozitivní, tak negativní. Encyklopedie náboženství také uvádí, že „U kultovních forem je třeba rozlišovat mezi soukromými a oficiálními kulty, které většinou mají co činit se státní doktrínou. K soukromým formám kultu patří péče o hrob a kult předků, většinou však se manifestuje oficiální nebo obecně přijímaný kult. K němu patří bohoslužba jako ritus a lidé kompetentní ke kultu, jako kněží, nebo chrámoví sluhové“.³

Objasnění slova rituál se liší podle autorů a jejich zaměření. Autorka bude používat pojem rituál, jako synonymum ke sloům „obřad“, „zvyk“, „obyčej“, čili podle definice antropologického slovníku: „obřad, provázený výrazným individuálním nebo kolektivním způsobem chování, který je standardizován, tj. založen na stanovených nebo tradičních pravidlech.“⁴ V práci bude dále rozlišováno pojetí rituálu jako náboženského aktu⁵ a

---

¹ Viz Nichols, s. 158-188

² Heller, Mrázek, 1988, s. 108

³ Encyklopedie náboženství, 1997, s. 172

⁴ Antropologický slovník [online]. Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity [citováno 1. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>>.

⁵ Viz pojetí dle antropologického slovníku: „rituál je ale především součástí *kultu různých náboženských systémů (pojmy rituál a kult bývají někdy významově zaměňovány). Zde je jeho cílem stimulace a gradace náboženského cítění, eventuálně navození náboženské exaltace“

rituálu v sociologickém pojetí, jako „stabilizátory chování, jsou nástrojem, pomocí něhož dané společenství udržuje a upevňuje své normativní uspořádání a organizaci“⁶.

---

⁶ tamtéž

2. EDIČNÍ POZNÁMKA

Autorka využívá české transkripce pro přepis názvů rituálů a jiných náboženských pojmů, stejně tak jako používá označení šintó, nebo šintoismus pro označení tradičního náboženství Japonska. Výjimku tvoří citace knih japonských autorů z důvodu snadnějšího dohledání. U japonských výrazů v této práci je použita kurzíva a přepis ve znacích, s výjimkou těch, které jsou v českém jazyce obecně známé, jako např. sake, kami, kimono, tatami apod. Japonská jména jsou uváděna v pořadí rodové jméno, vlastní jméno

Veškeré překlady z anglické literatury v této práci jsou dílem autorky.

3. SEKULARIZACE ŠINTOISMU V OBDOBÍ MEIDŽI

3.1. Vývoj šintoismu

Abychom lépe pochopili stav šintoismu před reformou Meidži, autorka stručně nastíní jeho historický vývoj.

V prehistorické období Jajoi a Kofun bylo Japonsko rozděleno na jednotlivé klany *udži* (氏), které měly svá božstva *udžigami* (氏神). Rituály v této době byly pevně zakotveny v klanech a byly často spojené se zemědělstvím. Vedle uctívání předků byly uctívány i přírodní síly, představující jakási božstva bez podoby, která mohla být zhmotněna v nějakém přírodním předmětu, jako je kámen či strom. Později se oba tyto kultury spojily v to, co dnes nazýváme primitivní šintó, které bylo založeno na animismu a polyteismu.

Příchod buddhismu v 6. století měl velký vliv na vymezení a sjednocení šintoismu, které vyvrcholilo v 8. Století sepsáním kronik Kodžiki a Nihonšoki, které měli mimo jiné dokázat legitimitu vládnoucí vrstvy. Od příchodu buddhismu se vztah těchto dvou náboženství proměňovat od vzájemného vymezení přes koexistenci po spojování některých prvků. Od 9. století byla dokonce tato dvě náboženství považována za dvě formy jednoho náboženství.⁷ Nejen, že byla šintoistická božstva popisována buddhistickými termíny, ale v některých svatyních dokonce docházelo ke spojování těchto božstev natolik, že byla uctívána zvláštními buddhistickými knězi ve svatyních.⁸

Ve 13. století však došlo k odklonu od tohoto směřování z důvodů politických (Mongolské útoky, rozdělení císařství) i náboženských (vznik nových buddhistických sekt) a bylo preferováno zachovávání tradic podle kronik Kodžiki a Nihonšoki. Tato snaha o očištění šintoismu však převládala mimo oficiální ideologii.

Také v období Tokugawa se nejznámější učenci a mniši, jako byl Motoori Norinaga, či Kamo no Mabuči, zabývali obrodou šintoismu. Na druhou stranu existoval a i tendence opačná, kdy byl šintoismus přikláněn k neokonfucianismu. Tento směr byl výhodný zejména pro vládnoucí vrstvy, jimž vyhovovalo učení o neměnném společenském rozdělení a vztahu nadřízenosti a podřízenosti. Přikláněli se k němu také mnozí učenci, jako Jošikawa Koretari či Jamazaki Ansai.⁹ V 16. století se Japonci setkali také

---

⁷ Viz Vasiljevová, 1986, s. 53.

⁸ Jako například směry Sannó ičidžicu šintó na hoře Hiei a Rjóbu šintó ve svatyni s Ise.

⁹ Viz Kraemerová, 2005, s. 102-112.

s křesťanstvím, které však z politických důvodů nemělo možnost zakořenit do té míry, aby ovlivnilo náboženský, či politický chod země. Ke konci vlády Tokugawů se náboženský systém potýkal s mnoha problémy, které pramenily z rozdílnosti jednotlivých náboženství. Buddhismus, který se soustředil na vzdělané vrstvy, byl kritizován náboženstvím lidových vrstev, šintoismem. Výsledkem byl příklon Japonců k hnutí šingaku (心学), které usilovalo o jednotu šintoismu, buddhismu a konfucianismu, nebo k některému z tzv. „nových náboženských směrů“.¹⁰

Období Meidži bylo bezesporu obdobím mnoha změn nejen v politické sféře (svrnutí strnulého šogunátu) ale i ve sféře hospodářské a kulturní. S tím souvisela rovněž změna náboženského života. Šintoismus se stal státním náboženstvím, s čímž se pojí i obnovení Úřadu pro otázky šintoismu *Džingikan* (神祇官) zaniklého v době feudalismu a financování svatyní ze státního rozpočtu. Ve velké míře docházelo k odstraňování všech buddhistických vlivů na šintoismus, jako konání buddhistických obřadů ve svatyních, konfiskace buddhistického majetku, či odstranění buddhistických svátků.¹¹

Náboženská reforma v tomto období se také týkala rozlišení čtyř typů šintoismu. Císařského šintoismu, šintoismu ve svatyních, sektářského šintoismu a lidového šintoismu.¹² Císařské šintó bylo původně jádro státního šintó, které po zrušení za okupace přežilo jen v císařském paláci. Dodnes jsou rituály tohoto typu praktikovány pouze ve svatyních uvnitř císařského paláce¹³ a ve svatyni v Ise a provádí je sám císař.¹⁴ Šintó ve svatyních rovněž obsahovalo rituály státního kultu, ale zároveň i některé rity a lidové slavnosti, které byly vlastní jednotlivým svatyním. Sektářské šintó zahrnuje sekty, které se odloučily od státního kultu a které neměly právo vlastnit svatyně nebo je stavět v tradičním stylu. Lidové šintó je souhrnný název pro všechny náboženské praktiky, které lid provádí doma, či v malých svatyních a které nejsou systematicky strukturovány.

Odvrácenou stranou této propagace šintoismu jakožto státního náboženství je bezesporu jeho zneužití pro šíření nacionalismu, které trvalo až do konce druhé světové války. Důvody k tomu byly logickými důsledky historických událostí: „Šintó bylo ohroženo buddhismem a konfucianismem, a proto se stalo jakýmsi čistým výrazem

---

¹⁰ Viz Kabeláčová, 1988, s. 120-121.

¹¹ Viz Kabeláčová, 1988, s. 122.

¹² Viz Eliade; 2007, 319.

¹³ Jsou to svatyně Kašikodokoro, kde je uctívána Amaterasu, svatyně Šinden, kde jsou uctívána božstva nebes a země a svatyně Koreiden, kde jsou uctíváni předkové císaře. Později k nim přibyla svatyně Šinkaden, která byla určena pro obřady svátku Niinamesai.

¹⁴ Viz Kraemerová, 2005, s. 124-125.

původní japonské kultury.¹⁵ Jako příklady lze uvést vpády cizinců a šíření křesťanství. Šintoismus byl z tohoto důvodu také vyučován na školách, pravděpodobně za účelem masovějšího šíření. „Ačkoliv základem oficiální ideologie byl šintoismus, pro jeho šíření měla podstatnější význam škola než náboženské instituce“¹⁶

V poválečném období došlo k řadě změn nejen v ekonomické a politické sféře, ale i v náboženské. Snad nejznámějším příkladem náboženských změn bylo oddělení náboženství od státu, kdy okupační vláda zastavila finanční pomoc svatyním a také je zbavila oficiálního politického statutu, na což svatyně reagovaly vytvořením Organizace šintoistických svatyní v roce 1946.¹⁷ Náboženské změny byly také umocněny prohlášením císaře, který se zřekl svého božského původu a také popřením mýtu o nadřazenosti japonského národa. Náboženství se v tomto období stalo soukromou věcí každého jedince. V poválečném období nejvíce utrpělo šintó, především z důvodu zvýšené migrace lidí a zprerhání vazeb se svatyněmi a svátky.¹⁸

3.2. Pojem sekularizace

Pojem sekularizace je v této práci chápán jako důsledek procesů spojených se vznikem moderní společnosti. Autorka jej používá jako synonymum ke slovu „zesvětštění“, přesněji jako „proces vytlačování náboženského vlivu z jednotlivých oblastí lidské činnosti a jeho nahrazování světským a profánním (sekularizace státu, školství, umění atd.)“¹⁹

Většina autorů zabývajících se teorií sekularizace vidí hlavní příčinu tohoto jevu v přechodu od tradiční k moderní společnosti, čili modernizace.²⁰ V Japonských dějinách je tímto mezníkem, který odděluje tradiční a moderní Japonsko, období Meidži. Další vlnu reforem pak zažilo Japonsko po porážce ve druhé světové válce a následné okupaci.

Existuje hned několik teorií zkoumajících, který modernizační proces byl hlavní příčinou sekularizace. Faktem však zůstává, že tyto procesy v praxi často fungují společně a proto zde autorka uvádí ty, které se daly vysledovat v japonské společnosti v období Meidži. Teorie *diferenciace* tvrdí, že náboženství ztratilo význam z důvodu strukturální

---

¹⁵ Viz Kraemerová, 2005, s. 129.

¹⁶ Vasiljevová, 1986, s. 337.

¹⁷ Viz Kabeláčová, 1988, s. 130.

¹⁸ Viz Earhart, 1999, s. 67-68.

¹⁹ Antropologický slovník [online]. Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity [citováno 1. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>>.

²⁰ Např. Wilson, B. R., O'Rea, T.F., Lutkman, T.

diferenciace, která rozdělila společenské funkce v moderní společnosti do sfér (politika, vzdělání, zákonodárství), které se od náboženství osamostatnily. Druhá teorie, zabývající se *racionalizací*, tvrdí, že společnost zracionalizovala, zbyrokratizovala²¹ a zvědečtila, což vedlo k demystifikaci světa. Teorie *pluralizace* hovoří o tom, že víra nepůsobí pravděpodobně, pokud ji nesdílejí všichni lidé kolem nás. Pluralizace společnosti přináší pluralitu vyznání a tradiční přesvědčení pak ztrácí věrohodnost. Teorie zaměřené na *socializaci* tvrdí, že náboženství se daří nejlépe na úrovni lokální komunity, a tudíž se vznikem společnosti národní náboženství nutně trpí.²²

Co se týče *diferenciace*, Japonsko v období Meidži skutečně prošlo změnou společenského uspořádání. Dosavadní struktura feudálních vztahů upadala a vyústila roku 1871 zrovnoprávněním skupin *eta* (穢多) a dalších diskriminovaných skupin.²³ Šintoismus byl v období Meidži sice spjat s hlavním představitelem státu a masivně se vyučoval i ve školách, ale tento jev byl pouze symbolický a náboženství tak fungovalo spíše jako nástroj národního uvědomění. Po konci druhé světové války došlo navíc k trvalému oddělení náboženství od státu. „Japonsko se - bez ohledu na politickou rétoriku - nikdy nezměnilo v ryze šintoistický stát, postavení císaře zůstalo nadále především symbolické a šinto fungovalo spíše jako citová opora vlasteneckého smýšlení, než jako státní náboženství“.²⁴ Po druhé světové válce proběhla další změna struktury obyvatelstva a to z důvodu nedostatku pracovních sil. S rozvíjejícím se hospodářstvím a vznikem nových podniků došlo k přechodu pracovních sil ze zemědělství do továren, které jim nabízely více výhod. S tím souvisí také změna společenského statutu těchto rodin.

Racionalizace byla vzhledem k fascinaci západní kulturou jevem téměř nevyhnutelným. Japonsko mělo po více než dvou letech izolace co dohánět, zejména v oblasti vědy a vzdělání. Z tohoto důvodu byli do Japonska povoláni američtí vědci, němečtí lékaři a zároveň byli vysíláni mladí talentovaní jedinci do zahraničí na studijní stáže. Cizinci byli zaměstnáváni jako odborníci především ve školství, ale také na půdě vlády. Například ministerstvo průmyslu, založené v roce 1870, zaměstnávalo velký počet zahraničních techniků, a mechaniků, jejichž počet se vyšplhal až na 301 osob.²⁵ Dalším významným krokem bylo zrušení staré sítě škol a budování moderního systému, který

---

²¹ Termín byrokracie je zde použit ve významu uváděném v antropologickém slovníku: „organizace hierarchického typu, provázející složitější společenské celky (státy) od jejich vzniku ve starověku...na rozdíl od lenního systému spočívá moderní byrokracie na přísném oddělení úřední a soukromé sféry“.

²² Viz Lexikon světových náboženství, 2006, s. 448.

²³ Reishauer, Craig, 2006, s. 134.

²⁴ Viz Earhart, 1999, s. 64.

²⁵ Viz Kobayashi, 1980, s. 683-684.

nebyl tak závislý na náboženských institucích.²⁶ Ačkoliv škola byla během expanze jedním z hlavních propagátorů šintoismu, v rámci tzv. „národní etiky“, jednalo se spíše o propagandistické učení, které hlásalo věrnost císaři a státu. Význam školství ještě posílil v poválečném období, kdy vysokoškolské vzdělání nebylo jen privilegiem prominentních vrstev a kdy se povinná školní docházka rozšířila o nižší stupeň střední školy. Vzhledem k tomu, že industriální pokrok byl způsoben přejímáním nových postupů a znalostí, si vláda uvědomovala, že „nutným předpokladem podobného vývoje i v ostatních oblastech je především sociální a myšlenková modernizace.“²⁷ Jednalo se nejen o přejímání znalostí v oblasti politiky, ekonomiky a práva, ale také o některé filozofické směry. Zvláště politici byli ovlivněni myšlenkou utilitarismu Herberta Spencera, Jeremyho Benthama, či J. S. Milla. Zároveň byly také překládány knihy cizích autorů, jako byl Verne, Smiles, Defoe.²⁸

Pluralizace hovoří o tom, že víra je přijatelná, pokud ji sdílejí lidé kolem nás. Proto poznávání nové západní kultury a jejího náboženství mohlo mít v Japonsku sekulární vliv. Japonci se se západní kulturou a křesťanstvím setkávali už dříve, ale to platilo jen pro omezenou skupinu obyvatel (především feudálové a šógun) a také pro omezenou oblast vědění (tzv. Holandské vědy). Křesťanství bylo v době Edo násilně potlačováno a stejně tak cizinci se mohli po Japonsku pohybovat jen omezeně. V období Meidži, v roce 1873, došlo k definitivnímu zrušení zákazu křesťanství a tak již nic nebránilo seznámení obyčejného lidu s touto naukou.

Nejen že bylo Japoncům zpřístupněno západní náboženství, ale vznikalo velké množství sekt, které se odštěpily ze samotného šintoismu či buddhismu, i takových, které byly tradičním náboženstvím vzdálené. Šintoistických sekt, které byly mezi lety 1876 a 1908 uznány jako nezávislé, bylo celkem 13, ale po roce 1945 se jejich počet vyšplhal až na 80.²⁹ Nejvýznamnější sektou, která stoupla v oblibě v poválečném období, byla bezesporu Společnost pro tvorbu hodnot, *Sóka gakkai* (創価学会), která vychází z Ničirenovy sekty. Jejím členem byl na konci 60. let údajně každý dvacátý Japonec.³⁰

Sekularizační teorie zabývající se *socializací*, tvrdí, že náboženství upadá se vznikem národní společnosti, která v Japonsku vznikla rovněž v období Meidži. „Nový japonský

---

²⁶ Před reformou Meidži byly školy spjaty buď s konfuciánským učením- tzv. lenní školy (*Hankó*), či školy *Terakoya*, které byly původně určeny pro děti samurajů a šlechty, ale od poloviny doby Edo byly rozšířeny i pro děti měšťanů a obchodníků.

²⁷ Reishauer, Craig, 2006, s. 157.

²⁸ Viz Reishauer, Craig, 2006, s. 162-164.

²⁹ Viz Kraemerová, 2005, s. 125-126.

³⁰ Viz Reishauer, Craig, 2006, s. 290.

stát byl definován jako stát národní a tento přídomek byl často aplikován i na jeho jednotlivé struktury a instituce, ať už šlo o parlament, vládu, armádu, nebo berní úřady.³¹

Během války došlo k dalšímu jevu. Mnoho obyvatel přešlo z vesnic do měst, kvůli masové výrobě a přerušili tak vztahy s místní komunitou. Tímto vzdálením se od tradičního způsobu chování typickým pro malé komunity se obyvatelstvo vzdalovalo také tradicím a svátkům. Ačkoliv japonská vesnice v období Meidži byla také modernizována, získala přístup k informacím a její obyvatelé mohli cestovat, zůstala v mnohém podobná tradiční pospolitosti tokugawského období, především co se týče zvyků a vzájemné soudržnosti.³² Proto se na vesnici nadále uchovaly zvyky a rituály, které v městských částech zanikly. Změna této tendence přišla v poválečném období, kdy byla většina vesnic následkem urbanizace začleněna do měst, obyvatelstvo odcházelo za lepším výdělkem a vzděláním tamtéž. To se odrazilo na proměně společenských vztahů a japonská společnost tímto získala prakticky městský charakter.³³

Tato fakta ukazují, že se změnou společnosti, která v období Meidži a v období poválečném nastala, muselo nutně dojít i ke změně chápání náboženských rituálů a tradic. Čili ke změně od chápání rituálu jako kultického aktu k chápání rituálu jako zvyklosti, která se v rodině dodržuje po generace. Rituály se tak staly věcí volby jedinců a ne povinností, ke které je zavazovala komunita. Neznamená to však, že se tento jev nějak odrazil na počtu věřících. Ten naopak od roku 1965 do roku 2004 stoupl, co se týče šintoismu, přibližně o 41%, jak ukazuje tabulka (viz příloha č. 1). Je ovšem nutné upozornit, že počet vyznavačů šintoismu a buddhismu je zavádějící, protože velká část obyvatel se hlásí k oběma náboženstvím. Proto je tato statistika brána jako ilustrační. Dále je také nutné upozornit, že pojem „věřící“ je v japonském kontextu poněkud zavádějící. Japonci se často označují za příslušníka jednoho či více náboženství aniž by měli hlubší pojem např. o tom, k jaké sektě jejich svatyně náleží, či aniž by dodržovali všechny předepsané rituály.

---

³¹ Viz Earhart, 1999, s. 64.

³² Viz Reishauer, Craig, 2006, s. 201.

³³ Viz Reishauer, Craig, 2006, s. 287.

4. ZVYKY SPOJENÉ S NAROZENÍM A RITUÁLNÍ PŘEDSTAVENÍ DÍTĚTE VE SVATYNI

4.1. Porod

Zvyky a tradice spojené s těhotenstvím se ve starém Japonsku lišily podle provincií, ale období porodu samotného bylo vždy bráno jako nečisté, a proto byly rituály během porodu především očistného charakteru.

V dřívějších dobách se porod uskutečňoval ve speciálním přístřešku *ubuja* (産屋), kde matka s dítětem zůstávala až do obnovení čistoty (čistota bývá zpravidla obnovena zhruba po dvou a půl měsíci, kdy se žena podrobuje očišťovacímu obřadu ve svatyni).³⁴ V některých případech se žena do přístřešku uchylovala jen na samotný porod, jindy bylo přístřešku využito až k odpočinku po porodu. V jiných oblastech se porod uskutečňoval v blízkosti rodinného krbu, přičemž byly tatami nahrazeny vrstvou slámy a podložkou.³⁵

Nejen žena byla během těhotenství a porodu považována za nečistou. V rybářské vesnici Kacumoto-ura na ostrově Iki bylo rybářům zakázáno jít lovit ryby do čtvrtého dne po porodu jejich žen a po té se museli očistit mořskou vodou. Pokud žena jednoho z rybářů otěhotněla, musela být celá posádka očištěna ve svatyni. Naopak v jiné rybářské vesnici, na poloostrově Wakajama, bylo těhotenství bráno jako dobré znamení a muž se k břichu ženy modlil o úlovek. Porod však byl také, jako v ostatních částech Japonska, nečistý.³⁶

Božstvo porodů *ubusunagami* (産土神) bylo dle pověr přítomno u každého porodu. Nejen že bylo zodpovědné za hladký průběh narození dítěte, ale určovalo celý další osud dítěte. Aby toto božstvo navštívilo dům, byla porodní místnost označena obřadním provazem vyrobeným ze stébel rýže *šimenawa* (注連縄)³⁷. Dále bylo nutné, aby majitel domu jel na koni k nejbližším horám, nebo lesu, aby božstvo k porodu přivezl. Co ovšem dělali lidé, kteří koně neměli, žádná sekundární literatura nezmiňuje. Po narození dítěte byly božstvu nabídnuty dary ve formě rýže a společně s jídlem by na tácu kámen, aby mělo dítě tvrdou hlavu.³⁸

---

³⁴ Viz Earhart, 1999, s. 128.

³⁵ Viz Oto, 1963, s. 46-47.

³⁶ Viz Yoshida, 1990, s. 60.

³⁷ *Šimenawa* je posvátný provaz ze stočené slámy, který vymezuje posvátný prostor. Obvykle se nachází v průčelí šintoistické svatyně, či na jiném posvátném místě.

³⁸ Viz Oto, 1963, s. 47-48.

Japonské ženy rodily v kleku, protože se věřilo, že poloha vleže způsobí smrt dítěte. Pokud byl porod extrémně náročný, některý člen domácnosti musel vylézt na střechem a hodit dolů *košiki* (甗).³⁹ V severovýchodní části Japonska se z podobných účelů dával muži hmoždír, nebo palička, se kterou obcházel okolo domu.⁴⁰

Co se týče přítomnosti mužů u porodu, zvyky se lišily podle provincií. V některých částech Japonska se přítomnost muže u porodu vnímala jako ulehčení pro ženu, jinde naopak věřili, že pokud muž bude u prvního porodu, bude muset být i u dalších, jinak bude porod extrémně namáhavý. Podle českého cestovatele Svojsíka bylo před revolucí Meidži také zvykem, že novorozené dítě bylo předloženo otci, který je mohl přijmout či zavrhnout. Není ovšem jisté, zda tohoto práva Japonci využívali tak, jak tomu bylo například v Číně.⁴¹

Během porodu pomáhali ženě příbuzní, či sousedé. Vznik povolání profesionální porodní asistentky *sanba* (産婆) lze pravděpodobně datovat do 18. století, přičemž platilo, že její služby si mohli dovolit jen ti nejbohatší.⁴²

Velká důležitost byla ve starém Japonsku přikládána placentě a pupeční šňůře. Pupeční šňůra, která byla podle tradice symbolem vitality jedince, byla po porodu zabalena a obvázána červeným a bílým provázkem a jméno dítěte a datum narození byly napsány na její obal. Pupeční šňůru Japonci uchovávali rovněž jako případný lék proti dlouhotrvajícím nemocem. Když se dívka provdala, pupeční šňůru si brala s sebou do nového domova a po smrti jedince byla uložena do rakve. Placenta byla také spojena se zdravím dítěte. V celém Japonsku byla pohřbívána do země, avšak některé náležitosti s tím spojené se lišily dle oblastí. Někde se placenta ukládala do země tak, aby na zem nikdo nemohl šlápnout, jinde byl zvykem pravý opak a věřilo se, že čím více lidí na půdu šlápne, tím bude dítě zdravější. V oblasti Kjúšú se dále věřilo, že první zvíře či člověk, který šlápne na půdu, kde je placenta pohřbená, bude navždy v dítěti probouzet strach.⁴³

Mnohé tradiční zvyky se vztahují rovněž k novorozenému dítěti. Například se dítěti první den podával odvar z mořských chaluh na pročištění,⁴⁴ což mělo pravděpodobně také charakter očištného rituálu. Třetí den po narození se konala první koupel *ubuju* (産湯), po které bylo dítě oblečeno do prvního oblečení *ubugi* (産着).⁴⁵ Do té doby bylo zabaleno do

---

³⁹ *Košiki* je proutěný košík, který byl používán v Japonské kuchyni jako poklice při vaření rýže.

⁴⁰ Viz Oto, 1963, s. 47. Podrobnější vysvětlení k těmto pověrám se však v dostupné literatuře nenachází.

⁴¹ Viz Svojsík, 1913, s. 516.

⁴² Viz Yanagisawa, 2009, s. 86.

⁴³ Viz Oto, 1963, s. 48.

⁴⁴ Viz Svojsík, 1913, s. 508.

⁴⁵ Stejným termínem je označováno i oblečení, ve kterém dítě poprvé navštěvuje svatyni.

kusu látky bez rukávů a bylo nemyté, aby se nenarušil ochranný obal, který si dítě přináší z mateřského lůna. Oblečení *ubugi* mělo jasně žlutou barvu, kterou způsobilo použití koření kurkuma, které, jak Japonci věřili, mělo moc zahánět zlé duchy. Zadní části oblečení byly obvykle opatřeny výšivkou znázorňující jeřába, želvu, nebo listy konopí.⁴⁶

Po druhé světové válce se trend domácích porodů změnil (viz příloha č. 2). Z důvodu vysoké dětské úmrtnosti, zejména ve vesnických oblastech, se začala objevovat první vládou podporovaná centra pro matky s dětmi, kde ženy mohly rodit za pomoci porodních asistentek. Tyto služby fungují i v současnosti, ale většinou je porod prováděn v nemocnici za asistence lékaře. V roce 2005 bylo 98,8% porodů uskutečněno v nemocnicích, zatímco doma a v mateřských centrech to bylo jen 1,2%.⁴⁷ Stejně tak na video ukázkách⁴⁸ byl zaznamenán pouze jeden porod z pěti, který se odehrál v domácím prostředí. Porody v nemocnici se odehrávaly jak za přítomnosti sester, tak i lékařů. V jednom případě se jednalo o porod ve vodě, kdy byl rovněž přítomen zdravotnický personál.

S moderními porodními metodami také souvisí zánik řady zvyků spojených s porodem, jako je například příchod božstva *ubusunagami* do domu rodičky. Některé zvyky však přetrvaly i do současnosti, například uchovávání pupeční šňůry, která podle tradic měla napomáhat k uzdravování. Některé porodnice tento zvyk zachovávají a pupeční šňůru rodičům předávají v lakované krabičce.⁴⁹

Oproti dřívějšímu přístupu, kdy byly ženy po porodu považovány za nečisté, lze současný přístup vyjádřit takto: „V Japonsku převažuje kulturní pohled na porod jako na přirozenou a zdravě vypadající událost, a proto je kladen důraz na použití co nejméně porodnických zásahů během porodu.“⁵⁰ Z tohoto důvodu jsou i v současném Japonsku porodní asistentky součástí poporodní péče a účastní se porodů v rámci nemocnice, ale vždy platí, že je přítomen i lékař, který celý proces řídí a dohlíží na jeho průběh. S přesunutím porodu do nemocnic souvisí také přijetí nových metod, jak předporodních vyšetření, tak zákroků. Právě z toho důvodu se tradiční pozice při porodu vkleče nahradila pozicí vleže.⁵¹ Platí však, že oproti západním zemím jsou zákroky během porodu, jako je anestézie či císařský řez užívány minimálně. Ke zmírnění bolesti se užívají především

---

⁴⁶ Viz Oto, 1963, s. 49.

⁴⁷ Viz Behruzi, 2010, s. 26.

⁴⁸ Autorka vybrala celkem pět video ukázek, kde jsou zaznamenány porody jak v domácím prostředí, tak v nemocnici.

⁴⁹ Viz Earhart, 1999, s. 128.

⁵⁰ Fiedler, 1996, s. 195.

⁵¹ Viz Yanagisawa, 2009, s. 87.

přírodní metody, jako jsou masáže, muzikoterapie, dýchací techniky, či aromaterapie.⁵² Na jedné z video ukázek byl zaznamenán porod do vody, ale i z ostatních ukázek bylo patrné, že se klade důraz na přirozený průběh porodu bez využití chirurgických zásahů. V jedné video ukázce byl porod proveden v pozici v kleče, jako tomu bylo ve starém Japonsku.

Zatímco v minulosti byla přítomnost muže u porodu zapříčiněna pověrami, v současnosti je to čistě volbou jedince. V nemocnicích i porodních klinikách může být u porodu kdokoliv, kdo se s ženou účastnil předporodních aktivit. Výjimkou však zůstává porod císařským řezem. Některé nemocnice umožňují otci dítěte dokonce i přestříhnutí pupeční šňůry, ačkoliv je to oficiálně zakázáno.⁵³ S moderní péčí o rodičky a jejich děti se vytrácí také role komunity během porodu. Ve starých dobách bylo zvykem, že se porodu a poporodní péče účastnila nejen rodina, ale také komunita, která pomáhala s přípravou porodní místnosti, vařením vody a jinými věcmi. Na většině video ukázek byl skutečně muž přítomen u porodu a celou dobu asistoval. V jednom případě, u domácího porodu, bylo manželovi umožněno přestřížení pupeční šňůry.

K novorozenskému dítěti se v současnosti nevztahují žádné pověry a dítě je pokud možno kojeno během prvních 24 hodin po porodu.⁵⁴

Mezi nejvýznamnější sekularizační vlivy, které na proměnu porodních rituálů působily, patří bezesporu rozvoj lékařské péče, který nastal po revoluci Meidži. V roce 1877 byla na nově vzniklé Tokijské univerzitě (東京大学) založena první lékařská fakulta v Japonsku, na které byly vyučovány západní metody lékařství zahraničními učiteli. Další rozmach v oblasti vědy nastal až v 60. letech, kdy vláda cíleně podporovala zvýšení počtu studentů na univerzitách.⁵⁵ Japonská medicína dosáhla takové úrovně, že bylo Japonsko v roce 2009 považováno za zemi s nejlepší porodní péčí, kdy novorozenecká úmrtnost dosahovala pouhých 2,7 na tisíc novorozenců.⁵⁶

S proměnou porodního rituálu souvisí snížená role komunity, která ve starém Japonsku hrála velkou roli. Z důvodu migrace obyvatelstva do měst a sňatků lidí pocházejících z různých částí Japonska tato role mizí. V některých rodinách je však stále obvyklé, že se žena ještě před porodem uchyluje ke svým rodičům, kde zůstává ještě měsíc či více po

---

⁵² Viz Behruzi, 2010, s. 27-30.

⁵³ Viz Behruzi, 2010, s. 30.

⁵⁴ Viz Behruzi, 2010, s. 30.

⁵⁵ Viz Kobayashi, 1980, s. 683-687.

⁵⁶ Viz Behruzi, 2010, s. 27.

porodu.⁵⁷ Pro ženy je to nejen praktické, protože se jim dostává pomoci matky, ale je to také jakýmsi naplněním rituálního odloučení od domova a komunity, které bylo v minulosti dodržováno.⁵⁸

V neposlední řadě zanikla řada pověr spojených s porodem, především z důvodu rozmachu vzdělání a přísunu informací širokému obyvatelstvu.

Od revoluce Meidži nejen že došlo k proměně porodního rituálu jako takového, ale celkově v Japonsku klesá počet porodů. Tento fakt souvisí rovněž s klesajícím počtem svateb a odlišným pojetím rodiny. Tento pokles plodnosti se vyskytuje v mnoha vyspělých zemích a jako jeho časté příčiny se zmiňuje rozmach antikoncepčních metod, snížený zájem o početí rodiny, který je způsoben vzestupem kapitalismu a úbytkem zájmu o náboženství. Další důvod poklesu porodnosti představuje vysoký počet potratů, které v Japonsku byly známy samozřejmě již dříve, ale po druhé světové válce se ještě více rozšířily.⁵⁹

4.2. První návštěva svatyně - *Omijamairi* (御宮参り)

První návštěva svatyně spočívá především v představení novorozence božstvu a prosbách za jeho ochranu, ale je významná i proto, že dítě je oficiálně přijato do společnosti. První návštěva se tradičně odehrávala ve svatyni komunity, do které se dítě narodilo.

U chlapců *omijamairi* proběhlo dříve (zhruba 31. den po porodu) než u dívek (33. den po porodu) a spočívalo především v představení novorozence božstvu a prosbách za jeho ochranu v dalším životě.⁶⁰ V jiných provinciích mohlo k této návštěvě svatyně dojít i později, v některých případech až stý den po porodu.⁶¹

Celý rituál popisuje italský profesor a cestovatel Giulio Fano takto: "V šintoistickém chrámu měl jsem příležitost viděti církevní zasvěcení hezkého japonského děťátka. V bráně stojí kmotra, hezká mladá dívka, a drží v náručí dítě; po jejím boku sedí na rohoži matka s dobráckým tupým úsměvem ve tváři. Z postranní místnosti slavnostně, vážně vychází kněz oblečený v dlouhou zelenou tuniku, na hlavě má jakýsi druh konické zelené tiary. Vstupuje do chrámu, kde není obrázku a vůbec nijakého symbolu náboženského.

---

⁵⁷ Viz Hendry, 1981, s. 200.

⁵⁸ Viz Reader, 1994, s. 173.

⁵⁹ Viz Silver, 1966, s. 302-304.

⁶⁰ Viz Hendry, 1981, s. 233.

⁶¹ Viz Campbell, Noble, 1993, s. 988.

Kněz kleká, dotýká se několikrát čelem podlahy, pak tleská rukama, pohybuje v pěkných křivkách vějířem; na to uschovává tvář za vějíř a trvá tak několik okamžiků jako ve zbožném rozjímání. Pak recituje krátkou modlitbu a obrácen k dítěti ovívá je jakýmsi smetákem. Jsou to dlouhé proužky různobarevného papíru, připevněné na bambusové holi, na každém pak napsána jest modlitba. Na to vytáhne množství papírků, na nichž napsána jsou různá jména, jeden odevzdá kmotře, jež zvědavě čte jméno, jímž novorozené dítě má být pojmenováno. Kněz dokončiv obřad odchází teatrálními, slavnostními kroky do svého přístěnku."⁶²

Tento laický popis celé události však zachycuje způsob, jakým byl rituál prováděn v 19. století. Z popisu je patrné, že ve svatyni bylo přítomno jen jedno dítě a jeho rodina. Sama matka dítě nadržela, protože po porodu byla ještě stále považována za nečistou. Fano také popisuje tradiční oděv šintoistického kněze, který se skládá z širokého roucha uvázaného v pase *džóe* (淨衣) a pokrývky hlavy *eboši* (烏帽子), která vystupuje za zadní části hlavy a je přivázána provázkem. Tento oděv není žádným kněžským rouchem, jaké existuje v západním náboženství, ale tradiční oděv používaný v minulosti u dvora. Interiér svatyně je skromný, bez okázalé výzdoby, na jakou byl autor pravděpodobně zvyklý z evropských kostelů. Uvnitř oltáře je umístěn pouze posvátný předmět symbolizující božstvo, který však věřící nevidí. Nad vchodem do svatyně je zavěšeno slaměné lano *šimenawa*, které značí příchod do posvátného prostoru. Dále v úryvku profesor Fano zachycuje modlitbu kněze, jeho úklony před božstvem a rituální tanec s vějířem. Po té kněz v úryvku recituje modlitbu *norito* (祝詞)⁶³ a rituálně očišťuje dítě pomocí hůlky *ónusa* (大幣),⁶⁴ kterou mává ze strany na stranu a tak zahání zlé síly a přivolával kami. Tradičně jsou však pruhy papíru na hůlce bílé, stejně tak o modlitbách, které mají být podle profesora na papíře napsány, se nezmiňuje žádná sekundární literatura. Profesor dále v úryvku zachycuje, jak kněz dává kmotře papírek se nápisem, které mylně považuje za jméno dítěte. Pravděpodobně se však jednalo o talisman *omamori* (御守り)⁶⁵ se jménem

---

⁶² Viz Svojsík 1913, s. 171-172.

⁶³ *Norito* je druh modlitby praktikovaný v šintoistických svatyních. Obsahuje nejen žádost o požehnání, ale i vyslovení díky a chválení kami. První modlitbu *norito* vyslovili podle šintoistických legend bohové, když se snažili vylákat bohyni Amaterasu-ómikami z jeskyně. Dnes tyto modlitby pronáší kněz během všech obřadů. Pro formální rituály, jako je *mijamairiči šičigosan*, jsou modlitby předepsané a kněz je pronáší ve starém jazyce.

⁶⁴ *Nusa*, či též *ónusa* je hůlka ze dřeva či bambusu, na kterou jsou připevněny pruhy bílého papíru.

⁶⁵ *Omamori* (někdy také *gofu*) jsou v Japonsku velmi oblíbenými talismany, které mají moc chránit vlastníka a přinést mu štěstí. Každý talisman má speciální moc a proto jich lidé nosí při sobě hned několik. Talismany, které děti dostávají při první návštěvě svatyně, jsou obzvláště ceněné, protože přinášejí ochranu jejich božstva.

ochranného božstva. Děti byly v Japonsku pojmenovány zpravidla sedmý den po porodu při slavnosti *ošičija*⁶⁶ a jméno jim vybírali sami rodiče.

Druhý rok po narození se návštěva svatyně opakovala, rodina obětovala několik malých penízků a výměnou získala posvěcenou nádobku se sake, kterou kněz dával dítěti, a opět dítě očišťoval. Po tomto rituálu už byly dítěti dávány šaty jako ostatním členům rodiny. Podobně se návštěva uskutečnila i třetí rok po narození dítěte.⁶⁷

Stejně jako v minulosti se *mijamairi* odehrává ve svatyni, ale zatímco dříve bylo zvykem navštívit místní svatyni, kterou navštěvovala celá komunita a příbuzní rodiny, v dnešní době je praxe jiná. Na jedné straně dochází k tomu, že rodiče si raději vybírají větší a známější svatyně z důvodu prestiže,⁶⁸ na straně druhé navštěvují rodiče svatyně svých předků, ačkoliv sami se z důvodu migrace za prací odstěhovali a spadají tak pod svatyni jinou.⁶⁹

Co se týče samotného průběhu rituálu, lze říci, že jeho podoba zůstala nezměněná. Spočívá, stejně jako rituál praktikovaný během *šičigosan*, ve vyslovení modlitby *norito*, v tanečním vystoupení chrámových pomocnic *miko* (神子)⁷⁰ a obětování větve stromu *sakaki* (榊).⁷¹ V některých chrámech, kde služebné *miko* nemají, zastává jejich úlohu kněz, který tanec sám předvádí. Účastníkům je také nabídnuto posvátné rýžové víno *omiki* (お神酒),⁷² které symbolizuje vzájemný slib mezi kami a věřícím.⁷³

Jak prezentují video ukázky,⁷⁴ rituál se zahajuje úderem zvonů, po kterém se přítomní usadí, následně kněz zpívá v klasické japonštině modlitbu, během které se několikrát uklání k oltáři. Po té provádí pohyby dřevěnou hůlkou *ónusa*, nejprve směrem k oltáři, poté nad hlavou dítěte. Chrámová služebná *miko* po té pohybuje rolničkami u dítěte,

---

⁶⁶ Viz kapitola „Ostatní rituály spojené s narozením dítěte“ (s. 23).

⁶⁷ Viz Svojsík, 1913, s. 512.

⁶⁸ Viz Reader, 1994, s. 173.

⁶⁹ Viz Nelson, 1996, s. 162.

⁷⁰ *Miko* jsou mladé dívky, které v chrámech pomáhají během obřadů, ale které také tancují či hrají na nástroje pro kami. V minulosti lidé věřili, že *miko* mají moc zahánět zlé duchy a komunikovat s mrtvými.

⁷¹ *Sakaki* je strom uctíváný v šintoismu jako symbol božstev. Proto je také nejen používán jako obětina, ale sám uctíván. Tento zvyk je prastarý, již v kronice Kodžiki je zmíněno obětování stromu bohyni Amaterasu-ómikami. Ve svatyních jsou obětované větve často ozdobeny bílým papírem, na znamení, že se jedná o obětinu. Ta se nazývá Tamaguši.

⁷² *Miki* je sake, které se ve svatyních nabízí kami jako obětina. Je to jedna z nejdůležitějších obětí pro božstvo, a proto je podáváno s náležitou úctou.

⁷³ Viz Breen, Teeuwen, 2010, s. 4.

⁷⁴ Autorka vybrala pět ukázek, na webových serverech se jich tématu *mijamairi* věnuje ale daleko více. Z toho může být usuzováno na popularitu a živost tohoto rituálu. Jedna z ukázek se věnuje přípravě na rituál, ostatní zaznamenávají rituál samotný.

pravděpodobně aby jej kami dobře slyšelo. V závěru otec dítěte obětuje větvíčku *sakaki* bohům a rodina se uklání a tleská. Posléze kropí hlavičku dítěte rýžovým vínem a přebírají talisman. Rituálu se pokaždé účastní jen nejužší rodina, rodiče a prarodiče, kteří si na závěr symbolicky připíjí s božstvem rýžovým vínem.

Před rituálem samotným je dítě oblečeno do ceremoniálního oděvu, který je obvykle darem matčiny rodiny.⁷⁵ Na jedné z video ukázek bylo dítě oblečeno do barevného kimona s vyobrazením volavek. Na kimono byly připevněny talismany a papírky s blahopřáním od příbuzných a dítěti byl na čelo namalován znak velký (大).

Jak již bylo řečeno, první návštěva svatyně se praktikuje i v současném Japonsku. Breen a Teeuwen uvádějí, že *omijamairi* a *šičigosan* dodržuje v současnosti 50% Japonců.⁷⁶

Vynecháme-li fakt, že společnost se sekularizačními vlivy proměnila a dnes většina lidí navštěvuje svatyně v západním oděvu a ne v tradičních kimonech, lze říci, že forma rituálu zůstala nezměněna. Bezesporu se však změnilo vnímání rituálu samotnými věřícími, kteří dnes už jistě nevěří, že budou očištěni posvátanou hůlkou, ale do svatyně chodí proto, že je to součást tradice, kterou i současní Japonci stále ctí. K odklonu od tradice došlo pouze v případě volby svatyně, v které se *mijamairi* uskuteční. Dříve patřilo dítě automaticky pod svatyni v místě svého bydliště, kam často spadala také celá jeho rodina. Vlivem migrace však došlo k tomu, že lidé navštěvují svatyně, které jsou i desítky kilometrů vzdálené, protože jejich rodina je s těmito svatyněmi spjata a oni chtějí, aby i jejich potomci byli chráněni božstvem této svatyně.⁷⁷

4.3. Ostatní rituály spojené s narozením a prvním rokem života dítěte

Další rituály spojené s narozením a prvním rokem života, jako slavnost prvního jídla, či slavnost sedmé noci, sloužily jako způsob představení a včlenění dítěte do rodiny. Zároveň dítě a matku znovu začlenily do tohoto světa po té, co byli znečištěni porodem.⁷⁸ Iijima nabízí jiné vysvětlení, které souvisí s tím, že na děti bylo ve starém Japonsku nahlíženo jako na prostředníky mezi lidmi a bohy. Japonci proto věřili, že dítě se kdykoliv může

---

⁷⁵ Viz Reader, 1994, s. 173.

⁷⁶ Viz Breen, Teeuwen, 2010, s. 4.

⁷⁷ Viz Nelson, 1996, s. 162.

⁷⁸ Viz Reader, 1994, s. 172.

vrátit na onen svět, a proto rituály týkající se porodu a dalších raných období života měly sloužit především jako jejich transformace do tohoto světa.⁷⁹

Prvním rituálem, který dítě po narození zažívá, je slavnost sedmé noci *ošičija* (お七夜). Při této příležitosti se schází celá rodina a přátelé na oslavu, kde je dáno dítěti jméno. Slavnost se obvykle konala v domácím prostředí a byla spojena s hostinou. Při této příležitosti se především podávala rýže s červenými boby *sekihan* (赤飯), kterou považovali za symbol síly a zdraví. Podle některých zvyků bylo dítě do slavnosti sedmé noci oblečeno pouze do oděvů bílé barvy a po té, co mu bylo dáno jméno, mu rodiče začali dávat oblečení různobarevné.⁸⁰ Bílá barva, tradičně v Japonsku považovaná za barvu smutku, symbolizuje také nový začátek, proto také například nevěsty nosí bílé kimono či poutníci chodí v bílé. U novorozeného dítěte navíc symbolizuje jeho čistotu.⁸¹

Dnes se *ošičija* koná také v domácím prostředí a pokud žena bydlí přechodně u svých rodičů, uspořádá se slavnost tam.⁸² Podle japonského právního systému rodiče musí dát svému dítěti jméno do 14 dnů. Japonci obvykle oznamují jméno svého dítěte právě při sedmé noci. Jméno dítěte je kaligraficky znázorněno na svitku *meimeišo* (命名書), na kterém bývá dále vyobrazena želva a čáp, symboly dlouhověkosti a štěstí. Rovněž se při této události podává tradiční jídlo.⁸³

Video ukázky⁸⁴ naznačují, že tento rituál je dnes brán jako intimní záležitost, a proto se ho účastní pouze nejbližší rodina, jen v jednom případě byli přítomni i prarodiče dítěte. Celou dobu je brán důraz na dítě a na svitek s jeho jménem, na kterém je kaligraficky napsáno jméno a datum narození. Děti na video ukázkách na sobě mají převážně oblečení bílé barvy, případně bílé se vzorkem.

Okolo stého dne po narození dítěte se koná slavnost prvního jídla *okuidzome* (お食い初め), během které je dítěti symbolicky podáváno tradiční jídlo. V minulosti byla událost opět brána jako představení dítěte rodině. Dítěti byla podána rýže *sekihan*, pražma, která symbolizuje bohatství a prosperitu, a polévka. Věřilo se, že pokud jídlo sní, nebude mít nikdy s jídlem problémy. Někdy byly na ták s jídlem umístěny tři malé oblázky, které měly

---

⁷⁹ Viz Iijima, 1987, s. 43.

⁸⁰ Viz Joya, 1955, s. 61.

⁸¹ Viz Hendry, 1981, s. 17.

⁸² Viz Hendry, 1981, s. 201.

⁸³ Viz Hendry, 1981, s. 201.

⁸⁴ Autorka použila celkem tři video ukázky, které jsou ke zhlédnutí na webových serverech. Celkově se na internetu objevuje videí ze slavnosti *ošičija* méně, než z ostatních rituálů, z čehož se dá usuzovat buď na to, že dnes se tento rituál provádí jen zřídka, nebo že je brán jako soukromá záležitost.

symbolizovat naději, že dítě bude mít zdravé zuby.⁸⁵ V současnosti tento rituál má stále stejnou podobu.

Video ukázky⁸⁶ naznačují, že slavnosti se účastní jen nejužší rodina. Na všech video ukázkách dávají dítěti všechna tradiční jídla - rýži s červenými fazolemi *sekihan*, polévku, nakládanou a dušenou zeleninu a pražmu. Každé jídlo bylo dítěti nabídnuto a poté odloženo zpět. Ve většině případů byly použity nové jídelní hůlky, jen v jednom případě lžička. Kameny, které mají dítěti zaručit pevné zuby, se na videích objevily jen ve dvou případech, v jednom z nich byly symbolicky podávány dítěti jako k jídlu. Většinou se rituálu účastnili i prarodiče dítěte, pokud to bylo možné.

První narozeniny dítěte *hacutandžó* (初誕生) slaví celá rodina a je připravován narozeninový koláč *tandžómoči* (誕生もち) s přáním, aby dítě brzy chodilo a dobře se vyvíjelo. V minulosti se první narozeniny dítěte slavily podle jeho skutečného věku, tzv. *man nenrei* (満年齢), zatímco ostatní rituály vztahující se k věku, jako například *šičigosan*, se řídily tzv. systémem *kazoe doši* (数え年), čili vypočítaným věkem.⁸⁷

Japonci věřili, že pokud dítě začne chodit před prvními narozeninami, je to špatné znamení toho, že v budoucnu opustí své rodiče, a aby tomu zabránili, házeli po dítěti rýžovým koláčem *tandžómoči*.⁸⁸ Do současnosti se tento zvyk dochoval v umírněnější podobě, tak, že dítěti uvazují koláčky na záda, nebo jeden plochý koláček položí na zem, aby po něm dítě chodilo. Dnešním moderním trendem je objednávání tzv. soupravy *Iššo moči* přes internet, která obsahuje koláček se jménem dítěte, kaligrafické vyvedení jeho jména a speciální šátek pro tuto událost.⁸⁹ Tato komercializace tradičních rituálů opět svědčí o sekulárních tendencích v šintoistickém náboženství. Někdy je rituál spojen s věštěním budoucnosti dítěte *erabitori* (選り取り), kdy je před dítětem položen táč s různými předměty a podle toho, který předmět si vybere, se usuzuje, jaká bude jeho budoucnost.⁹⁰

---

⁸⁵ Viz Hendry, 1986, s. 36.

⁸⁶ Autorka vybrala pět videí, která se objevují na webových serverech a která nejlépe demonstrovala záměry práce. Celkově se na internetu vyskytuje velké množství video nahrávek s tematikou prvního jídla, proto lze usuzovat, že je tento rituál stále aktuální.

⁸⁷ V preindustriálním Japonsku se však věk dítěte počítal jinak, než je tomu dnes. Podle tohoto systému, který byl převzat z Číny, se u každého novorozeného dítěte předpokládalo, že je mu jeden rok. Během následující slavnosti Nového roku dosáhly všechny děti, které se narodily předchozí rok, věku dvou let bez ohledu na to, zda se narodily pár dní před tím, či téměř rok předtím (viz Zuckerman, 2003, s. 113.).

⁸⁸ Viz Oto, 1963, s. 52.

⁸⁹ Např. <http://www.isyoumochi.com/>.

⁹⁰ Viz Hendry, 1986, s. 37.

Podle velkého počtu video ukázek, které se na webových stránkách objevují se lze domnívat, že tento zvyk je v Japonsku stále živý.⁹¹ Nejvíce převažovala videa, která se odehrávala v úzkém kruhu rodiny, byli přítomni jen sourozenci dítěte a jeho rodiče. V některých případech byla oslava spojena také s hostinou pro širší okruh rodiny a přátele. Celý proces proběhl během několika minut bez jakýchkoliv prvků rituálního chování. Ve většině videí se praktikoval zvyk uvázání rýžového koláčku, popřípadě více menších koláčků, na záda dítěte pomocí šátku *furošiki* (風呂敷). V některých videích byla použita speciální zástěra, kam se vkládal jeden koláček do přední a druhý do zadní kapsy. Jedna video ukázka zobrazuje i jiné, podle literatury ne tak obvyklé pojetí tohoto svátku, kdy dítě mělo šlapat přes ploché rýžové koláčky. Nejprve dítě obchází koláčky za zpěvu všech přítomných a po té na ně šlape (vše za pomoci otce dítěte).

---

⁹¹ Autorka použila pro demonstraci celkem pět video ukázek, které ukazují různé pojetí hacutandžó v jednotlivých rodinách.

5. SVÁTEK TŘÍ, PĚTI, SEDMI - *šičigosan* (七五三)⁹²

Jak už název napovídá, během *šičigosan* jsou oslavovány děti ve věku tří, pěti a sedmi let. Svátek každoročně připadá na 15. listopadu, ale ve skutečnosti trvá přibližně měsíc. V minulosti měl svátek *šičigosan* také další význam v tom, že děti se při návštěvě svatyně ukláněly božstvu a prosily ho o další zdravý růst.⁹³ V současnosti je stále dodržován jako tradice.

Rituál *šičigosan* vznikl původně jako přechodový rituál v období Heian,⁹⁴ při kterém dítě začalo být ve společnosti bráno jako plnohodnotný člověk. Chlapci tento svátek slavili ve věku tří a pěti let a dívky ve věku tří a sedmi let.⁹⁵ Věk tří, pěti a sedmi let byl vybrán proto, že Japonci považovali lichá čísla za šťastná a věřili, že v těchto letech se dětem stane něco významného.⁹⁶ Jiné vysvětlení nabízí japonský religionista Iijima: Japonci považovali děti za nehotové lidské bytosti, a věřili, že byly blíže k bohům. Zhruba do sedmého roku věku byl jejich pobyt na tomto světě nejistý a mohli se kdykoliv vrátit na onen svět. Do té doby nebyly děti omezovány pravidly chování, nosily jiné účesy a oblečení než dospělí a dokonce byly pohřbívány odděleně od dospělých.⁹⁷

V minulosti byla tato událost spojena s dalšími rituály, jejichž vznik se datuje do období Edo. Tříletí chlapci a dívky absolvovali rituál zvaný *kami-oki-iwai* (髪置き祝い), po němž si mohli nechávat volně růst vlasy, které jim byly do té doby stříhány. Pro pětileté chlapce spočíval význam této události v tom, že si během rituálu *hakama-gi* (袴着) poprvé oblékli tradiční kalhoty *hakama* a dívky si poprvé oblékly kimono s pásem *obi* při rituálu *himotoki-iwai* (紐解き祝い).⁹⁸ Tyto rituály znamenaly přechod dítěte do dospělosti, který byl naznačen změnou účesu a oblečení, a zároveň jeho připoutání k tomuto světu. Většinou byly spojeny s hostinou.⁹⁹ Jak přesně tyto rituály vypadaly, však žádná sekundární literatura nezmiňuje.

---

⁹² Doslovně přeloženo „sedm-pět-tří“.

⁹³ Viz Boháčková, Wilkenhoferová, 1987, s. 358.

⁹⁴ Svátek byl pravděpodobně importován z Číny, se kterou vedlo Japonsko v období Heian (794-1185) čilou obchodní i kulturní výměnu.

⁹⁵ V minulosti se používal pro výpočet věku dítěte tzv. systém *kazoe doši* viz kapitola ostatní rituály spojené s narozením dítěte (s. 24 pozn. 87).

⁹⁶ Viz Brown, 2006, s. 76.

⁹⁷ Viz Iijima, 1987, s. 41-42.

⁹⁸ Viz Oto, 1963, s. 52-53.

⁹⁹ Zuckerman, 2003, s. 119.

V současném Japonsku je tradice *šičigosan* stále aktuální, avšak jeho praktikování se liší podle jednotlivých rodin. Obecně se dá říct, že rodiny žijící ve více generacích tento svátek dodržují striktněji než nukleární rodiny, protože mnoho mladých lidí jim nepřikládá takovou důležitost a na dodržování tradic lpí spíše starší generace.¹⁰⁰ Stejně jako v minulosti je svátek *šičigosan* určen pro děti ve věku tří, pěti a sedmi let, avšak někteří rodiče své děti berou do svatyně i v jiném věku, pokud se blíží k jednomu z těchto mezníků.¹⁰¹

Tyto rodiny také dbají na to, aby děti byly oblečeny do tradičních kimon, či kalhot *hakama*, avšak je také mnoho dětí, které přichází do svatyně v západním oblečení. To se týká především chlapců. Dívky mohou kimono znovu použít při dalších příležitostech, ale pro chlapce je koupě drahých kalhot *hakama* prakticky zbytečná, a proto většinou chlapci mají západní styl oblečení. Během těchto obřadů si děti nesou sladkost tisíců let *šitoseame* (千歳飴)¹⁰² a dostávají od příbuzných a rodiny oblečení a hračky k příležitosti tohoto významného dne.¹⁰³

Na webových stránkách se objevuje mnoho video ukázek jak rituálu samotného, tak focení po něm a následným hostinám.¹⁰⁴ Většina dětí slavících *šičigosan* má tradiční oblečení. Jedno z videí se věnuje přípravě dívky na *šičigosan*, oblékání barevného kimona a ozdobení vlasů květinami.

Takto popisuje Nelson rituál během *šičigosan* v Kjótské svatyni Kamigamo: „Rituál prováděný ve svatostánku *gokitóden*¹⁰⁵ se řídil nejvíce zkrácenou formou a byl prováděn dvěma knězi, kteří se často střídali. Nejprve *kitóša-sannjú*¹⁰⁶ zahájí začátek bohoslužby úderem na buben, po kterých následuje *harae*¹⁰⁷ a položení obětí na východní oltář. Balíčky pro děti jsou umístěny na obou stranách oltáře, jehož největší dominantou je zrcadlo zasazené do vyřezávaného dřevěného rámu. Dále se čte stručné *norito*, které obsahuje jména a adresy dětí a které žádá ochranu před nemocemi, neštěstím, chladem zimy a horem

---

¹⁰⁰ Viz Hendry, 1986, s. 38-39.

¹⁰¹ Viz Nelson, 1996, s. 162.

¹⁰² Sladkost tisíců let, *šitoseame*, je dlouhá červeno-bílá cukrovinka, která má dítěti přinést dlouhý a zdravý život. Většinou jsou tyto sladkosti zabaleny do sáčku s vyobrazením želvy a jeřába, kteří mají rovněž tuto symboliku. Každé dítě dostává tolik sladkostí, jaký je jeho věk.

¹⁰³ Viz Sosnoski, 1996, s. 16.

¹⁰⁴ Autorka vybrala celkem sedm videí, čtyři z nich zachycují samotný rituál ve svatyni, zbylé se věnují dalším událostem, jako je příprava dítěte.

¹⁰⁵ Jedna z budov svatyně Kamigamo, kde se odehrávají očištné a zasvěcující rituály.

¹⁰⁶ *Kitóša* je doslova přeloženo „člověk, který se modlí“. *Kitóša-sannjú* je kněz, který přijde a zazvoní na buben. Samotný rituál předvádí *kitóša-sanpai*, který uctívá kami. *Kitóša-naorai* je pak kněz, který podává obětované jídlo a sake.

¹⁰⁷ *Harae* je očištný rituál, který má očistit hříchy a nečistotu, který se provádí dřevěnou hůlkou s papírovými třásněmi *ónusa*.

léta a nakonec prosí o štěstí. Po té žádá *kitóša-sanpai* účastníky aby se dvakrát poklonili (*ni hai*),¹⁰⁸ dvakrát tleskli rukama (*ni bjoši*) a znovu se uklonili (*ippai*) ve standardním formátu *kašiwade*,¹⁰⁹ který nařizuje kněz. Mnoho rodičů a prarodičů, kteří chtějí naučit děti správnému chování, berou jejich ruce a vedou děti, aby se dostatečně hluboce ukláněli a dostatečně silně tleskali. Dále během uklánění jim jeden z kněží třese proutkem ze zvonu *suzu*¹¹⁰ nad hlavami, což značí, že na ně požehnání ‚spadlo jako lehký déšť‘. Když je tato aktivita ukončena, kněz rozdává přímo od oltáře balíčky a nalije trochu *omiki* dospělým (*kitóša naorai*). Po té radí rodinám, kde koupit lístky na focení kalendáře.“¹¹¹

Z video ukázek je zřejmé, že rituál *šičigosan* se odehrává podobně jako rituál *mijamairi*, ve většině případů je však z kapacitních důvodů přítomno více rodin s dětmi najednou. Rituál začíná úderem na buben, ukloněním kněze a říkání modlitby. Následně se provádí očistný rituál nejprve pomocí hůlky *ónusa*, po té *miko* provádí podobný rituál rolníčkami. Posléze kněz zpívá modlitby a tleská před oltářem, aby ho kami vyslyšela. Na konci se všichni přítomní dvakrát ukloní a dvakrát tlesknou. Po samotném rituálu dostávají děti od kněze balíček ozdobený volavkou se sladkostí *šitoseame*, která jim má přinést dlouhý život. Po této události většinou následuje hostina.

Od reformy Meidži se proměnil přístup lidí k tomuto svátku, který například Reader vyjadřuje takto: „V dnešní době se slaví, jako žádný jiný svátek, protože poskytuje příležitost jak pro rodiče tak děti, aby se nastrojili a demonstrovali tak své bohatství a status.“¹¹² Samozřejmě nelze být takto jednostranný, ale faktem je, že mnoho Japonců klade větší důraz na fotografování a oblékání svých dětí, než na samotný rituál.

Proměnil se také přístup svatyní k tomuto rituálu, který se přizpůsobil modernímu trhu. Svatyně každý rok přitahují pozornost reklamními letáky či články v novinách, aby co nejvíce lidí přišlo děkovat právě jejich kami, což jim přináší také nemalé finanční prostředky. Nabízejí také několik druhů služeb, například ve svatyni Kamigamo

---

¹⁰⁸ *Ni-hai-ni-hakuši-ippai*, doslovně dvakrát úklon, dvakrát tlesknutí, jednou úklon, znázorňuje tradiční podobu uctívání kami, kdy se všichni věřící ve svatyni uklánějí a tleskají podle pokynů kněze. Tradičně je však tleskání označováno pojmem *ni hakuši*, nikoliv *ni bjoši*, jak píše Nelson.

¹⁰⁹ Jiné označení pro rituální tleskání, které je zahajováno s rozevřenými rukama připomínající dub (*kašiwade*=dub)

¹¹⁰ *Suzu* je japonský okrouhlý zvon, který je umístěn ve vchodu do svatyní. Zazvoněním na něj se přivolávají bohové. Během rituálů se používá menší varianta, kdy kněz drží více malých zvonečků upevněných na držátku a zvoněním nad hlavami věřících je očišťuje.

¹¹¹ Nelson, 2000, s. 238.

¹¹² Reader, 1994, s. 173.

návštěvníkům za pět tisíc jenů zajistí například deseti minutový rituál požehnání, fotografii do kalendáře svatyně, nebo dárky pro dítě.¹¹³

Ačkoliv se vznik svátku datuje do období Heian, jako celonárodní se tento svátek začal ve větší míře slavit až ve 20. letech 20. století, částečně také díky postavení svatyně Meidži,¹¹⁴ která měla být celonárodní svatyní pro celé Japonsko. Od této doby získal svátek na popularitě.¹¹⁵

Podoba rituálu *šičigosan* se po revoluci Meidži výrazně neproměnila, je patrné, že sekulární vlivy, které působily na společnost, se odrazily i na pojetí tohoto rituálu. Jak již bylo řečeno v souvislosti se slavností *mijamairi*, migrace obyvatelstva způsobila, že někteří lidé dojíždějí do vzdálených svatyní, pod které jejich rodina tradičně spadala. Na druhou stranu někteří lidé v současnosti preferují návštěvu „prestižních“ svatyní, které mají bohatou historii, či významné kami. Zároveň migrace přinesla i změnu ve všeobecné tendenci dodržovat tyto rituály, protože s odchodem obyvatel z původních komunit mizí sociální tlak na dodržování náboženských zvyklostí.¹¹⁶

Jedním z dalších sekulárních vlivů, které po reformách Meidži působily na odklon této tradice, je především uvedení západních poznatků o dětské psychologii, které znamenaly zavedení výpočtu dětského věku podle jeho narození, oproti dřívějšímu systému, kdy byl každý novorozenec považován za rok starý a během Nového roku mu bylo připočítáno o rok navíc.¹¹⁷

Objevuje se další zajímavý jev, kdy svatyně pomocí letáků a nadstandardních služeb lákají věřící k sobě, aby získaly větší finanční podporu. Od okupace po druhé světové válce, kdy bylo zakázáno financovat šintoismus ze státních peněz, či soukromých sbírek, představují peníze od věřících pro svatyně jednu z mála možností příjmů.¹¹⁸

---

¹¹³ Viz Nelson, 2000, s. 237.

¹¹⁴ Svatyně Meidži je zasvěcena císaři Meidži a jeho ženě, císařovně Šoken. Jakožto symbol pokroku a modernizace je dnes jednou z nejnavštěvovanějších svatyní v Tokiu.

¹¹⁵ Viz Nelson, 2000, s. 236.

¹¹⁶ Viz Reader, 1994 s. 171.

¹¹⁷ Viz Zuckerman, 2003, s. 113.

¹¹⁸ Picken, 2004, s. 114.

6. DEN DOSPĚLOSTI – *seidžin no hi* (成人の日)

Den dospělosti připadá každoročně na druhé lednové pondělí a je oslavou pro všechny, kteří v daném roce oslaví dvacet let, neboť dvacátým rokem Japonci úředně dosahují zletilosti.¹¹⁹ Rituály spojené s přechodem do dospělosti se v Japonsku prakticovaly po staletí, avšak věk pro přechod do dospělosti nebyl přesně stanoven, ale záležel na tom, jak byl jedinec připravený na přijetí dospělého stavu. Obvykle se však přechodové rituály odehrávaly mezi třináctým a šestnáctým věkem jedince.¹²⁰

U řemeslníků a umělců znamenal přechod do dospělosti odchod z domova do učení, kde se mladý muž vyučoval řemeslu. Tento přechod do dospělosti neměl nic společného s fyzickým věkem, ale souvisel se zvládnutím řemesla.¹²¹ Mezi šlechtou byl přechod do dospělosti spojen s rituály *genpuku* (元服) u chlapců a *maju-harai* (眉払い) u dívek, které byly praktikovány již v období Heian. Tyto rituály šlechta převzala od samurajů, kde byly spojeny především s ukončením výcviku a začátkem válečnické kariéry. V období Muromači se přechodové rituály začaly rozšiřovat i mezi ostatní obyvatelstvo, a přestože byly používány specifickým způsobem, nezapřely podobnost s válečnickými rituály.¹²²

Rituál *genpuku* spočíval v tom, že chlapci dali na hlavu ceremoniální klobouk,¹²³ kvůli kterému mu byla ostříhána ofina, později však během rituálu pouze stříhali ofinu. Zároveň chlapec dostal dospělé jméno a přestal používat dosavadní dětské jméno. Dívčím bylo při rituálu *maju-harai* oholeno obočí, ale celkově rituály u dívek neměly takový význam jako u chlapců, protože ve feudálním období byly ženy považovány za podřízené mužům. Tyto rituály byly také spojené s prvním oblékáním dospělých šatů¹²⁴ a novým účesem a znamenaly oficiální přijetí ke dvoru.¹²⁵ Skutečné dospělosti však dívky dosáhly až sňatkem a muži nástupem do práce.

---

¹¹⁹ Přesněji řečeno lidé, kteří slaví dvacáté narozeniny v období od 1. dubna předchozího roku do 30. března daného roku, proto je některým mladým lidem ještě 19 let.

¹²⁰ Viz De Vos, 1973, s. 314.

¹²¹ Viz White, 1994, s. 40.

¹²² Viz De Vos, 1973, s. 316.

¹²³ U samurajů k tomuto účelu používali helmu, která měla naznačit, že mladý muž bude pokračovatel válečnického rodu.

¹²⁴ Dětská kimona měla podél ramen a okolo pasu záševky, které umožňovaly případné zvětšení kimona během růstu. Zároveň se dětská kimona uvazovala měkkými pásy. Po dosažení dospělosti, začali mladí lidé nosit kimona bez záševků a s pevným pásem obi.

¹²⁵ Viz Joya, 1955, s. 62-63.

V minulosti byl přechodový rituál významný ze dvou důvodů. Znamenal jednak připravenost mladého člověka na budoucí povolání a jednak připravenost na budoucí sňatek.¹²⁶

Zatímco v minulosti byl přechod do dospělosti individuální pro každého jedince, po druhé světové válce se den dospělosti stal státním svátkem.¹²⁷ V období Meidži byl vládou posunut věk dospělosti na dvacet let a zároveň byl rituál pozměněn. Dnes se převážně odehrává v městských sálech, nikoliv ve svatyních, jako tomu bylo v minulosti, ačkoliv někteří mladí lidé před nebo po ceremoniálu navštíví svatyni, aby se pomodlili.¹²⁸ Nelson však popisuje průběh rituálu v roce 1992 v kjótské svatyni Kamigamo, kterého se účastnili členové asociace absolventů, která je přidružená k místní škole a svatyni: „...v očišťovací síni se všichni seřadí a jsou očištěni standardními papírovými třásněmi ... Po krátkém rituálu před svatyní honden se skupina shromažďuje na západním nádvoří, aby zasadila třešňový strom...“.¹²⁹ Každé město či svatyně slaví *seidžin no hi* specifickým způsobem, zde bylo například zaznamenáno zasazování stromu, které rozhodně není povinným úkonem během rituálu. Některá města také pořádají výlety do Disneylandu, či lyžařské zájezdy, aby přitáhla více mladých lidí, protože účast na tomto rituálu je poměrně malá.¹³⁰ Po rituálu samotném obvykle následují oficiální proslovy a gratulace mladým lidem a v neposlední řadě hostina, či oslava. Během rituálů, které se neodehrávají ve svatyni, se mladí lidé shromáždí v městské hale a vyslechnou proslovy významných představitelů města.¹³¹

Také na video ukázkách¹³² je patrné, že *seidžin no hi* se v různých částech Japonska pojímá různě. Vždy se však koná shromáždění mladých lidí v sále, během kterého se pronesou proslovy ať už jejich zástupců, či významných představitelů města. Poté následuje fotografování a v některých případech se na pódiu připraveno i taneční, či hudební představení, jak ukazuje jedna z video ukázek. Další z videí zobrazuje *seidžin no hi*, který se koná v Tokijském Disneylandu. Všechna tyto fakta naznačují, že tento den je

---

¹²⁶ Viz De Vos, 1973, s. 314.

¹²⁷ Viz Robertson, 2005, s. 157.

¹²⁸ Viz Reader, 1994, s. 72.

¹²⁹ Viz Nelson, 2000, s. 196.

¹³⁰ Například v roce 1993 to bylo 5-6% z celkového počtu mladých lidí ve věku dvaceti let (viz Nelson, 2000, s. 281.).

¹³¹ Viz Nelson, 2000, s. 196.

¹³² Autorka použila celkem pět video ukázek, které se navzájem lišily pojetím tohoto rituálu. Podařilo se pořídit i jednu ukázkou z křesťanského kostela, kde však dívky byly oblečeny do tradičních kimon. Jedna ukáзка se týká programu během oslav *seidžin no hi* a jedna ukáзка ukazuje netradiční oslavy tohoto svátku v Disneylandu.

vnímán jako den zábavy a jako příležitost se předvést v nejlepších šatech, než jako přechod do dospělosti. Jedna z dalších ukázek zobrazuje zcela netradiční pojetí - slavení *seidžin no hi* v křesťanském kostele. Po přečtení modlitby je každému účastníkovi požehnáno od kněze.

Význam dne dospělosti spočívá v tom, že města a vesnice se snaží mladé lidi povzbudit k dodržování občanských povinností a zodpovědnosti. Další význam tohoto svátku je možnost dívek se předvést v kimonech a se setkat se s přáteli. Jak uvádí matka jedné z dívek účastnících se dnu dospělosti: „Den samotný je především jakýmsi setkáním s přáteli, které člověk dlouho neviděl. Nemá to už do takové míry význam přechodu do dospělosti. Pro dívky je to především příležitost se předvést. Ačkoliv to není povinné, zdá se, že dívky, které si nemohou dovolit *furisode*¹³³, se události neúčastní“¹³⁴ V současnosti však existuje řada půjčoven, které nabízejí nejen zapůjčení kimona, ale i pomoc s oblékáním či účesem, takže si i dívky z chudších poměrů mohou dovolit v tento důležitý den obléknout kimono.

Zatímco mužům je povinnost nosit tradiční oděv odpuštěna, u dívek je kimono nezbytností. Pro ty, které si kimono neumí obléct, existuje řada specializovaných obchodů. Zejména matky mladých dívek považují kimono během této události za nutnost a společenský závazek. Důvodů existuje řada, především se jedná o to, že matky chtějí dopřát dcerám to, co ony mít nemohly, když vyrůstaly v době krize, ale významný je také společenský tlak, takže rodiče investují peníze, aby neklesli v očích komunity.¹³⁵ Přestože současné mladé ženy na tradici nošení kimona nelpí tak, jako jejich matky, je tradiční oděv při příležitosti dne dospělosti společenskou nutností. Lze ovšem diskutovat o tom, do jaké míry je to dáno snahou zachovávat tradice a do jaké míry uměle vytvořeným oficiálním obrazem japonské ženy.¹³⁶

Den dospělosti je stále příležitostí k návštěvě svatyně a obléknutí se do kimon, ale v posledních letech se během tohoto dne objevují některé nové zvyklosti. V lednu 1993 proběhla v japonských médiích zpráva, že mladí lidé začínají k příležitosti *seidžin no hi*

---

¹³³ Tradiční kimono s dlouhými rukávy *furisode* je nejslavnostnější kimono, které si svobodná žena může obléknout. Cena takového kimona se pohybuje okolo 10000 dolarů, za což by bylo možné koupit malé auto. Proto si ho v současnosti dívky raději půjčují.

¹³⁴ Viz Robertson, 2005, s. 157.

¹³⁵ Viz Robertson, 2005, s. 157.

¹³⁶ V poválečných letech vznikla v Japonsku organizace pro obřady (*kankon sósai godžokai*), která poskytovala nejen pomoc chudým Japoncům během obřadů, ale byla také jedním z mála zdrojů informací týkajících se dodržování rituálů. Tyto oficiální zdroje prakticky diktují, jak se mají mladí lidé při této příležitosti oblékat.

nový zvyk - navštívit se svojí drahou polovičkou hodinový hotel. Některé hotely dokonce začaly nabízet speciální služby spojené například s oblékáním dívky do kimona.¹³⁷

Z porovnání tradiční a moderní formy přechodového rituálu spojeného s dospělostí je očividné, že jejich pojetí se naprosto liší. *Seidžin no hi*, který se slaví v současné době, je svátkem uměle vytvořeným, který pouze oslavuje dosažení dospělosti, ale pokud se ho jedinec nezúčastní, nemění to nic na tom, že získává svá občanská práva. Vlivy, které na tento rituál působily, souvisí především s právními zásahy. Jednak se jedná o stanovení věku zletilosti na 20 let, jednak o vytvoření státního svátku, který byl v roce 2000 přesunut z 15. ledna na druhé lednové pondělí.¹³⁸

Zároveň došlo k podobnému jevu komercializace jako u rituálu *šičigosan*, kdy je tento svátek propagován pomocí médií a letáků. Vliv médií je v tomto případě obzvláště silný, protože pomáhá vytvářet obraz toho, jak by měli mladí lidé během tohoto dne vypadat, což často zahrnuje několika hodinovou přípravu v kosmetickém salónu a tedy nemalé výdaje pro rodiny.

Sekulární vlivy působily nejen na proměnu rituálního přechodu do dospělosti, ale i na pojetí mládí a dospělosti jako takové. V preindustriálním Japonsku bylo jen málo důvodů pro mladé lidi, aby čekali s přechodem do dospělosti. S konfuciánským systémem hodnot byla dospělost mnohem přitažlivější a nabízela více výhod. Avšak restaurace Meidži přinesla nové zaměření na mládí a vzdělání, které s sebou nese také delší závislost mladých lidí na rodičích. Na druhou stranu se s otevřenějším přístupem ke vzdělání mladým lidem dostává více příležitostí. Před reformou Meidži bylo běžné získat pracovní místo a pozici ve společnosti především díky rodinné příslušnosti. S otevřenějším vzdělávacím systémem dochází k tomu, že mladí lidé si určí svoji budoucnost vlastním úsilím, bez ohledu na sociální status.¹³⁹

---

¹³⁷ Viz White, 1994, s. 8.

¹³⁸ Svátek se začal praktikovat v roce 1948, kdy bylo stanoveno datum 15. ledna, v roce 2000 byl však přesunut na druhé lednové pondělí, aby pracující měli prodloužený víkend.

¹³⁹ Viz White, 1994, s. 42-44

7. SVATEBNÍ RITUÁL – *kekkon šiki* (結婚式)

Nejen svatební obřad, ale také celá instituce manželství prošla v průběhu historie v japonské společnosti asi největšími změnami.

Ve starších dobách, kdy svatba byla čistě osobní záležitostí, ke které se mladí lidé uchýlovali po dlouhodobé známosti, byl rozhodujícím okamžikem příchod budoucího ženicha do rodiny nevěsty. Tento systém zvaný jako *muko-iri* (婿入り) platil zhruba do 14. století. Muž byl představen rodině a příbuzným, což bylo bráno jako souhlas se sňatkem. V některých provinciích dokonce muž žil a pracoval v rodině dívky několik let, než dostal svolení ke sňatku. Ve středověku se změnou feudálních vztahů došlo i k proměně pojetí svatby a manželství. Rozhodujícím okamžikem pro svatbu nebyl příchod ženicha do domu nevěsty, ale příchod nevěsty do domu manžela. Zároveň se svatba začala považovat jako prostředek k upevnování vztahů mezi feudály, a přestal být brán ohled na vůli mladých lidí. Tento zvyk dohodnutých manželství přetrvával až do poválečného období.¹⁴⁰

Tradiční svatba v předválečném období se uskutečnila až po domluveném setkání obou mladých lidí *miai* (見合). I v dnes se v některých rodinách k tomuto zvyku uchylují, avšak oproti předválečnému stavu, kdy počet dohodnutých manželství dosahoval 70% z celkového počtu svateb, je to v dnešní době pouze 6,4 %.¹⁴¹ Způsoby, jakými se *miai* uskutečňovalo, se velmi lišily podle provincií i sociálního postavení mladých lidí. Mohlo jít o pouhé uvaření čaje, setkání v zahradě, či v divadle. Ve většině případů však spolu nemohli mluvit ani se jinak sblížit. Na vesnici tyto zvyky byly volnější, v některých provinciích dokonce mohl budoucí ženich bydlet v koutě domu rodičů nevěsty a každý den si přinést lůžko.¹⁴²

Při *miai* hrál hlavní úlohu *nakódo* (仲人), prostředník, který mohl být buď profesionální zprostředkovatel, který řešil všechny důležité záležitosti týkající se svatby, nebo vlivný příbuzný, který měl spíše reprezentativní funkci. Ať tak či tak, *nakódo* hrál hlavní úlohu při všech částech svatebních i posvatebních rituálů a byl manžely uznáván po zbytek života. Po úspěšném *miai* následoval rituál *sake-ire* (酒入れ), slavnost pití sake, kde došlo k dohodnutí svatby. Při této příležitosti byli přítomni pouze členové užší rodiny, postupem času však byli zváni i příbuzní a slavnost byla braná jako oficiální oznámení

---

¹⁴⁰ Viz Oto, 1963, s. 53

¹⁴¹ ITO, M.: Marriage – Ever changing institution. [online]. The Japan times online [citováno 25. 3. 2011]. Dostupné z WWW < <http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nn20091103i1.html>>.

¹⁴² Viz Neumann, 1999, s. 426-427.

zásnub.¹⁴³ Po zásnubách proběhla výměna darů, *juinó* (結納), které byly přineseny do domu nevěsty. Nejběžněji se darovalo hedvábí na kimono, peníze, sake, či jiné pochutiny. Po slavnosti, která se konala při přijímání darů, už nebylo možné sňatek odvolat.¹⁴⁴

V samotný den svatby byl z domu ženicha vypraven průvod, který měl nevěstu doprovodit k ženichovi. Tento okamžik se pojil s rituálním pitím sake, a rozbíjením misky, ze které nevěsta jedla poslední jídlo, jako symbol toho, že opouštěla svůj rodný dům.¹⁴⁵ Jiný zdroj uvádí, že nevěsta byla z domu vynesena na nosítkách obrácená zády,¹⁴⁶ což by zvyk spojovaný spíše s pohřbem, ale pravděpodobně to mělo také odkazovat na konec jednoho období života.

K uskutečnění tradičního svatebního rituálu nebylo zapotřebí kněze, ani jiné náboženské autority, pouze stačilo svazek uzavřít, či jej oznámit předkům před domácím oltářem. Právní platnost celému aktu dodalo až uzavření smlouvy mez rodinami.¹⁴⁷ Svatební obřad spočíval v tzv. *sansankudo* (三々九度), čili vypítí tři číši sake třemi doušky ze speciální lakované misky, po kterém mohly následovat ještě další obřady ve svatyni.¹⁴⁸ Podrobnější popis přípitku nastiňuje Neumann: „Misky, které se při obřadu používaly, musely být masivní, hliněné. Stály na vinném podstavci jedna na druhé, nejvýše položená byly nejmenší... Když služka naplnila horní misku, nevěsta z ní třikrát upila malými doušky, sama ji dolila a podala ženichovi, aby se napil stejným způsobem. Stejně se postupovalo u ostatních misek“.¹⁴⁹ Během této události i bezprostředně po ní byla podávána tradiční jídla, která měla zaručit novomanželům šťastný a příznivý život. Tradičně byla podávána jídla jako mořské řasy, mušle a ryby, či červené fazole.

Tradiční oblečení nevěsty se lišilo podle společenského statusu, ale většinou bylo bílé barvy, s typicky tvarovanou pokrývkou hlavy *cunokakuši* (角隠し), která měla podle pověry učinit ženu pokornou a zbavit jí tzv. rohů žárlivosti.¹⁵⁰ Bílá také symbolizovala smutek nad tím, že dívka vystupovala ze svého rodu. Se změnou stavu také souvisel způsob účesu a vyholení obočí, které takto nosily jen vdané ženy.¹⁵¹

---

¹⁴³ Viz Oto, 1963, s. 56.

¹⁴⁴ Viz Kanmachi, 1999, s. 128.

¹⁴⁵ Viz Oto, 1963, s. 57.

¹⁴⁶ Viz Neumann, 1999, s. 428.

¹⁴⁷ Viz Earhart, 1999, s. 130.

¹⁴⁸ Viz Janoš, 1984, s. 237-238.

¹⁴⁹ Neumann, 1999, s. 428.

¹⁵⁰ Volný překlad z Aj. horns of jealousy.

¹⁵¹ Viz Neumann, 1999, s. 428.

Přesto že svatba byla čistě soukromou záležitostí, byl také často vyžadován souhlas komunity. Z toho důvodu nevěsta hned druhý den po svatbě roznášela dary sousedům, popřípadě pro ty, kteří se svatby neúčastnili, byla uspořádána hostina.¹⁵²

V současnosti jsou v Japonsku praktikovány svatby nejen šintoistické, ale také křesťanské či civilní, které mají svá specifika. Co se týče šintoistických svateb, je v dnešní době většinou tendencí mít náboženský svatební obřad ve svatyni a po té neformální recepci, která neobsahuje žádné náboženské prvky. Z dřívější domácí svatby se tedy stal veřejný obřad,¹⁵³ který může být vykonán nejen ve svatyni, ale také ve svatebním sálu, či hotelu (viz příloha č. 3). Tato „komercializace“ svatebního rituálu se stala výhodnou především pro známé svatyně, pro které je to zdrojem příjmů. V poslední době je také často užívanou praxí svatba dvojí - jednou v kostele či svatyni a po té v soukromí domova.¹⁵⁴ Zatím co v předchozí generaci se k šintoistické svatbě uchýlovalo více jak 70% věřících, dnes je tomu méně než 20%.¹⁵⁵

I přes tento trend se na všech video ukázkách svatební rituál odehrává ve svatyni.¹⁵⁶ Jedna z ukázek zachycuje i posvatební hostinu, která bude zmíněna později. Ve dvou případech se jedná o svatbu Japonské ženy s cizincem. Ve většině případů jsou na obřadu přítomni pouze nejbližší členové rodiny, zatímco hostina čítá i několik desítek lidí. Jedna z ukázek zaznamenává pouze průvod, ve kterém za chrámovou služebnou *miko* kráčí mladý pár v tradičním oblečení. Za nimi jdou ostatní svatební hosté, kteří jsou až na tři výjimky, ženy oblečené v černých zdobených kimonech, oblečení do západního oblečení. Toto prolínání klasické japonské svatby a západních vlivů je patrné na dalších úrovních, které budou zmíněny později. Důležitou součástí průvodů i rituálů je i tradiční hudba hraná na flétny.

Ať už je šintoistický svatební rituál vykonán doma, ve svatyni či ve svatebním sálu, obsahuje vždy purifikační rituál, modlitbu *norito* a rituální pití sake po třech doušcích, jako tomu bylo v minulosti. Rituál se zakončí předložením obětiny *tamaguši* a symbolickým

---

¹⁵² Viz Oto, 1963, s. 56.

¹⁵³ Šintoistický svatební rituál byl formalizován až v roce 1900, z důvodu svatby tehdejšího korunního prince Jošihita, pozdějšího císaře Taišó. Po té se tato forma svatebního rituálu rozšířila a stala se normou.

¹⁵⁴ Viz Earhart, 1999, s. 131.

¹⁵⁵ Viz Karan, Gilbreath, 2005, s. 72.

¹⁵⁶ Autorka použila celkem osm video nahrávek, které jsou ke zhlédnutí na webových serverech. Výběr byl prováděn tak, aby se jednalo o šintoistickou svatbu, která pokud možno zachycuje svatební rituál a další události s ním spojené, na které byl kladen důraz v textu.

stvrzením slibu pitím vína *omiki*.¹⁵⁷ Některé tradiční prvky jsou v současném svatebním rituálu zachovány, ale mísí se také s prvky novými v přinejmenším podivnou směsici. Klasickým příkladem je ženichovo čtení slibů, které nevěsta přijme, ale které nemá žádný původ v tradičním šintoistickém obřadu, či výměna prstenů, která rovněž v původním obřadu neexistovala.¹⁵⁸ Toto míšení tradičních a importovaných zvyklostí je typické pro moderní japonskou společnost.

Při jednom z rituálů, ve svatyni Icukušima,¹⁵⁹ na video ukázce sedí svatební hosté i ženich s nevěstou za dvěma stoly, přičemž chrámové služebné nosí misky se sake od ženicha k nevěstě. Ostatní ukázky zobrazují poněkud jiné schéma - ženich i nevěsta sedí před oltářem vedle sebe a svatebčané po stranách. Před každým nalitím sake do misky *miko* udělá dva pohyby naprázdno a sake naliže až napotřetí.¹⁶⁰ Stejně tak jako budoucí novomanželé pijí sake třemi doušky. Jedná se pravděpodobně o symboliku tří, která je pro šintoismus velmi důležitá.¹⁶¹ Během rituálu jsou přítomny dvě *miko*, které se obě podílejí na nalévání sake a nošení misek budoucím novomanželům. Zároveň také nalévají sake všem přítomným v závěru obřadu. V některých případech během rituálu dávají kněží pokyny pro hosty, co mají dělat. V jiných případech se však sami kněží účastní rituálu a spolupracují s *miko*. V závěru rituálu čte ženich svůj slib nevěstě, která jej přijímá. Čtení slibů v japonštině se koná i v případě, že ženich je cizinec a zjevně japonsky neumí. Po té následuje výměny prstenů, která se však také může konat až na hostině. Oba tyto zvyky jsou přítomny ve všech zmiňovaných videích i v sekundární literatuře, proto se dá usuzovat, že jsou v moderním Japonsku poměrně časté. Rituál se zakončí pokládáním větvíček stromu *sakaki* na oltář.

V současnosti se zvyky spojené se svatebním rituálem zachovávají také co se týče oblečení. Nevěsta se tradičně obléká do kimona zvaného *širomuku* (白無垢), které se skládá z vrchní vrstvy *učikake* (内掛け) a spodní vrstvy *kakešita* (掛け下). I v dnešní době se nosí s pokrývkou hlavy *cunokakuši*. V současné době vzrůstá na oblibě další druh svatebního kimona *iroučikake* (色内掛け), který je pestře zbarvený.

---

¹⁵⁷ Encyklopedia of Shinto [online]. Kokugakuin University [citováno 8. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/>>.

¹⁵⁸ Viz Smith, 2003, s. 28.

¹⁵⁹ Svatyně Icukušima se nachází na posvátném ostrově Mijadžima a, jakožto jedna z nejvýznamnějších svatyní v Japonsku, je zařazena na seznam světových dědictví UNESCO. Na ostrově samém je zakázáno mít porod či pohřeb, z důvodu zachování čistoty této svatyně.

¹⁶⁰ Bohužel se z dostupných zdrojů nepodařilo vysvětlit důvod tohoto chování.

¹⁶¹ Lichá čísla se nedají rovnoměrně rozdělit a tak ani manželé nebudou moci být rozděleni. Symbolika čísla tři pro šintoismus znamená jednotu nebe, země a člověka, stejně tak jako odkazuje na tři posvátné předměty, které dala Amaterasu-ómikami prvnímu japonskému císaři.

Ve všech zmiňovaných ukázkách měl ženich oblečené tradiční kalhoty *hakama* a kabátek a to i v případě, že se jednalo o cizince. Ženy měly ve většině případů klasické bílé kimono a na hlavě měly bílou pokrývku. V jednom z videí se však také objevuje nevěsta v bohatě zdobeném červeno-zlatém kimonu bez pokrývky hlavy, které je také druhem svatebního kimona, avšak méně obvyklým. Co se týče hostů, rozhodně ve všech videích převažoval západní styl oděvu.

V současnosti se při svatebním rituálu také uplatňuje funkce *nakóda* a to i když se pár seznámil bez jeho přičinění. Tento prostředník, či spíše prostředníci, protože je dobrým zvykem mít ve funkci *nakóda* starší manželský pár, který by dával novomanželům dobrý příklad, má dnes funkci pouze reprezentativní. Ze staršího manželského páru je to pouze muž, kdo mluví na veřejnosti. Představuje novomanžele hostům a přibližuje jim jejich minulost a seznámení během svatební hostiny.¹⁶²

Nakódo během samotného rituálu ve video ukázkách nebyl výrazný, přesto že ve všech případech byl přítomen mezi ostatními hosty. Na svatební hostině doprovázel *nakódo* nevěstu a ženicha k jejich stolu.

Svatební hostina je skutečně honosnou událostí, které se v současnosti přikládá větší význam než svatebnímu rituálu samotnému. Až do 60. let byla hostina uspořádána většinou v jiné budově svatyně, kde se konal svatební rituál, v současnosti jsou pro svatební hostinu vybírány spíše komerční zařízení, přestože se svatební obřad koná ve svatyni. Hostiny se účastní průměrně 65 hostů a trvá okolo dvou hodin. Během hostiny nevěsta několikrát vystřídá šaty, nejprve se převléká do dalšího tradičního kimona *furisode*,¹⁶³ po té jej však mění za večerní šaty západního stylu. Oboje šaty jsou jí stejně jako oblek pro ženicha zapůjčeny z místa, kde se hostina koná.¹⁶⁴ Během hostiny se také provádějí některé rituály, které v tradičním pojetí svatby neexistovaly. Například krájení dortu, který podle některých údajů stojí až několik tisíc dolarů, takže si mnozí novomanželé pořizují raději plastovou imitaci. Během tohoto rituálu má žena položenou ruku na muži, který dort krájí, což má symbolizovat jejich první společný skutek jako manželé. Dalším často praktikovaným rituálem je zapalování svíček, při němž manželé společně zapalují svíčku

---

¹⁶² Viz Dunn, 2004, s. 354.

¹⁶³ Kimono s dlouhými rukávy je tradičním oblečením pro svobodné dívky, které se hojně používá během dne dospělosti. Převléknutí během hostiny představuje pro ženu poslední příležitost, kdy si může toto kimono obléknout.

¹⁶⁴ Viz Edwards, 1987, s. 55.

na každém stole. Jindy zase každý z hostů přichází ke stolu novomanželů a připíjí si s nimi.¹⁶⁵

Na video ukázce je k vidění typická moderní hostina, kdy se ženich a nevěsta za potlesku přítomných usadí ke stolu, vymění si prsteny a řeknou krátký děkovný projev. Celý večer komentuje moderátorka a je pojat spíše jako zábavný večírek. Následují projevy různých členů rodiny, krájení dortu a hostina. Také na video ukázce z hostiny nevěsta s ženichem několikrát převlékají. Během této doby se vystřídá několik projevů, mluví nejen *nakódo*, ale i další významní hosté, například příbuzní, či nadřízení ženicha či nevěsty.

Po druhé světové válce vzrostla obliba komerčních svateb, které se odehrávají ve svatebním sále a rozmohl se tak svatební průmysl, který zákazníkům nabízí celé spektrum služeb. Důvodem k tomu bylo zajisté zlepšení ekonomických poměrů v 2. polovině 20. století. V dnešní době, kdy k uzavření sňatku není potřeba uskutečnit svatební rituál,¹⁶⁶ je svatba brána také jako módní záležitost. Po svatbě prince Jošihita v roce 1900 začaly být oblíbené šintoistické svatby, které jsou nyní vytlačovány svatbami v západním stylu.¹⁶⁷

S reformou Meidži a okupací o druhé světové válce přišla nejen změna svatebního rituálu jako takového, ale také změna ve vnímání manželství a rodiny. Rodina byla do této doby vnímána jako rozsáhlý celek, který zahrnoval nejen žijící generace, ale i mrtvé předky. Během reformy Meidži byl tento konfuciánský model kodifikován jako norma a žena byla po svatbě vyškrtnuta z rodinného registru a její jméno bylo přidáno k rodině manžela. Po válce byl tento model zrušen a dnes jsou oba manželé registrováni po svatbě jako nová rodina.¹⁶⁸

---

¹⁶⁵ HAYS, J.: Japanese weddings [online]. Facts and details [citováno 17. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://factsanddetails.com/japan.php?itemid=617&catid=18>>.

¹⁶⁶ K uzavření legálního manželství je potřeba vyplnit formuláře na radnici a až po té může pár uspořádat svatební rituál.

¹⁶⁷ Viz Karan, Gilbreath, 2005, s. 72.

¹⁶⁸ Viz Dunn, 2004, s. 354

8. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo seznámení čtenáře s nejvýznamnějšími šintoistickými rituály v životě člověka od narození do svatby s důrazem na to, jakým způsobem se po reformě Meidži proměnily, a jaké vlivy na tuto změnu působily. Vzhledem ke skutečnosti, že autorka neměla možnost osobně navštívit Japonsko a udělat podrobnou sociologickou studii, byla při psaní práce využita zejména sekundární literatura, jejíž poznatky byly dokresleny použitím video ukázek.

První kapitola nastínila vývoj šintoistického náboženství, které bylo v průběhu historie ovlivňováno jinými náboženskými směry a politickou situací Japonska. S příchodem západních vlivů během období Meidži došlo k modernizaci společnosti, která způsobila také proměnu rituálů. Nové importované zvyky a kultura byli Japonci jednak přijímány a uplatňovány během rituálů, jako například výměna prstenů během šintoistického svatebního rituálu, či svatební dort. Jednak se vůči těmto vlivům Japonci vymezovali, což dokazuje důraz na nošení tradičního kimona u žen během *seidžin no hi*. Zároveň styk s novou kulturou způsobil, že to, co bylo dříve tradiční a mělo převážně ustálenou formu, je dnes proměnlivé a víceméně otázkou stylu, o čemž svědčí současné pojetí dne dospělosti a svatebního rituálu.

Sekularizační vlivy spojené s rozvojem vědy a vzdělání proměnily především porodní rituál, který si však i v současnosti zachovává přirozenou podobu a některé zvyklosti, které byly spojené například s pupeční šňůrou. Vzdělání působilo ve společnosti především jako nástroj racionalizace světa, kvůli které bylo upuštěno od řady pověr spojených například s prvním rokem života dítěte. Poznatky z vývojové psychologie také způsobily jednak změnu v počítání dětského věku a jednak odklon ve vnímání dítěte jako napůl božského stvoření, což vedlo ke snížení důležitosti rituálů, jako je *šičigosan* a *mijamairi*.

Migrace obyvatelstva za lepšími pracovními příležitostmi způsobila rozpad tradičních komunit a měla dopad také na pojetí rituálů od narození po svatbu. Způsobila také proměnu rodinného systému, který se změnil z rozsáhlého celku na nukleární rodinu, což rovněž odráží ve všech rituálech, protože na jejich dodržování lpí především starší generace.

V současné době také dochází k obchodnímu využití rituálů. Tím, že společnost lpí u žen na nošení kimon, které dnes málo kdo vlastní, podporuje obchody, které kimona zapůjčují a dále rovněž kosmetické salóny a profesionální fotografy, kteří se uplatňují u všech zmíněných rituálů s výjimkou porodního rituálu a poporodních zvyklostí.

Modernímu trhu se přizpůsobily také svatyně, které prostřednictvím médií a letáků lákají věřící k sobě a nabízejí různé služby. Japonci tak s oblibou využívají především služeb známých svatyní a ne místních svatyní, které jejich rodiny navštěvovaly po generace.

S proměnou rituálu souvisí také proměna tradičního oděvu. Kimono se dnes nosí jen při zvláštních příležitostech, kterými přechodové rituály v životě člověka bezesporu jsou, avšak i zde je vytlačováno západními oděvy. U rituálů spojených s návštěvou svatyně a *šičigosan* jsou děti, kterých se tyto rituály týkají, většinou oblečeny do tradičního oblečení, ale u jejich rodičů to pravidlem nebývá. Dalo by se tedy říci, že „hlavní aktéři“ rituálů jsou vždy oblečeni v souladu s tradicí. Stejně tak během svatebního rituálu či *seidžin no hi*, kdy platí, že muži mají častěji západní oblek než ženy a u žen nosí tradiční kimono především starší generace Japonek. Dochází tak k jevu opačnému než je ten, který existoval před reformami. Zatímco předtím obchodní domy najímaly konzultanty pro nošení západního stylu oblečení, nyní je zájem o semináře, kde se učí, jak správně obléknout kimono.¹⁶⁹

Proměna rituálů souvisí se sekularizačními vlivy zmíněnými výše. Porod se proměnil od domácího aktu, při kterém asistovala komunita, v proces odehrávající se v lékařském prostředí. Stále platí, že je kladen důraz na co nejpřirozenější průběh porodu, avšak zanikla řada pověr s ním spojených, jedinou výjimku představuje uchovávání pupeční šňůry, které je pouze symbolické. U rituálů *mijamairi* a *šičigosan* byl zaznamenán nejmenší odklon od tradiční formy ze zmiňovaných rituálů. Stále se odehrávají ve svatyni za přítomnosti členů rodiny a úkony, které kněz provádí, rovněž odpovídají tradicím. Svátek *seidžin no hi* naopak získal zcela novou podobu, která souvisí s pojetím tohoto svátku jako oslavy občanských práv nikoliv s připraveností na sňatek a povolání. Svatební rituál se rovněž proměnil od intimního obřadu před božstvy v honosný rituál, ve kterém však i v současnosti hraje hlavní roli tradiční přípitek, který se dochoval z původního obřadu.

Je zcela přirozeným jevem, že se sekularizací japonské společnosti došlo také k sekularizaci šintoistických rituálů, které jsou i přesto v současnosti dodržovány, aniž by jim byly přisuzovány nadpřirozené účinky. Je nutné zmínit, že podoba rituálů týkajících se raných stádií života člověka, zůstala víceméně nezměněna, pravděpodobně proto, že jsou biologicky podmíněné, zatímco rituály související se změnou společenského statusu, jako je *seidžin no hi* a svatební rituál se vyvíjejí.

---

¹⁶⁹ Viz Suga, 1995, s. 98.

9. PRAMENY

9.1. Monografie, sborníky, seriálové publikace

WERNER, K.: *Náboženské tradice Asie: Od Indie po Japonsko. Spřehlédnutím k Přednímu východu*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2002. 1. vyd. 260 s. ISBN 80-210-2978-1.

KRAEMEROVÁ, A.: *Šintó* in ANĎELKOVÁ, P.: *Základy Asijských náboženství 2. Díl*. Praha : Karolinum, 2005. 1. vyd. 156 s. ISBN 80-246-0994-0.

VASILJEVOVÁ, Z.: *Dějiny Japonska*. Praha : Svoboda, 1986. 1. vyd. 598 s. ISBN neuvedeno.

KABELÁČOVÁ, K.: *Náboženský život v moderním Japonsku* in BEČKA, J. a kol.: *Náboženství a politika v zemích Asie*. Praha : Orientální ústav ČSAV, 1988. 1. vyd. 219s. ISBN neuvedeno.

ELIADE, M.: *Dějiny náboženského myšlení IV.: Od epochy objevů po současnost*. Praha : OIKOYMENH, 2007. 2. vyd. 543 s. ISBN 978-80-7298-281-3.

HUDSON, L.: *Lexikon světových náboženství*. Praha : Slovart, 2006. 1. Vyd. 495 s. ISBN 80-7209-796-2.

HELLER, J., MRÁZEK, M.: *Nástin religionistiky: Uvedení do vědy o náboženstvích*. Praha : Kalich, 1988. 1. vyd. 349 s. ISBN není uvedeno.

ELSER, M. a kol.: *Encyklopedie Náboženství*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1997. 1. vyd. 406 s. ISBN 8071921882.

EARHART H. B.: *Náboženství Japonska: Mnoho tradic na jedné svaté cestě*. Praha : Prostor, 1999. 2. vyd. 189 s. ISBN 80726000011987.

BOHÁČKOVÁ L., WILKENHOFEROVÁ V.: *Vějíř a meč*. Praha : Panorama, 1987. 1. vyd. 389 s. ISBN neuvedeno.

KAMACHI N.: *Culture and customs of Japan*. Wesport : Greenwood press, 1999. 1. vyd. 187 s. ISBN 10970738.

SVOJSÍK, A.: *Japonsko a jeho lid*. Praha: Alois Svojsík, 1913. 1. vyd. 559 s. ISBN neuvedeno.

JOYA M.: *Quaint customs and Manners of Japan vol. IV*. Tokyo : Tokyo news service ltd., 1955. 1. vyd. ISBN neuvedeno.

OTO T.: *Folklore in Japanese life and customs*. Tokyo : Kokusai bunka shinkokai, 1963. 1. vyd. 59 s. ISBN neuvedeno.

MATSUHARA I.: *On life and nature in Japan*. Tokyo : The Hokuseido press, 1964. 1. vyd. 296 s. ISBN neuvedeno.

REISHAUER, CRAIG.: *Dějiny Japonska*. Praha : NLN, 2006. 1. vyd. 476 s. ISBN 80-7106-843-8.

SMITH, R. J.: Wedding and funeral ritual: Analysing a moving target in BREMEN J., MARTINEZ D. P.: *Ceremony and ritual in Japan: Religious practices in industrialized society*. New York : Routledge, 2003. 2. vyd. 268 s. ISBN 0-203-42954-0.

JANOŠ, J.: *99 zajímavostí Japonska*. Praha : Albastros, 1984. 1. vyd. 287 s. ISBN neuvedeno.

NEUMANN, S. K.: *Dějiny ženy: Populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*. Praha : Otakar II, 1999. 1. vyd. 1077 s. ISBN 80-86355-03-9.

SOSNOSKI, D.: *Introduction to Japanese culture*. North Clarendon : Tuttle publishing, 1996. 1. vyd. 107 s. ISBN 0-8048-2056-2.

NELSON, J. K.: *Enduring identities: The guise of Shinto in contemporary Japan*. Honolulu : University of Hawaii press, 2000. 1. vyd. 327 s. ISBN 0-8248-2259-5.

CAMPBELL, A., NOBLE, D. S.: *Japan: The Illustrated Encyklopedia*. Tokio : Kodansha, 1993. 1. vyd. 1924 s. ISBN 4-06-205938-X.

HENDRY, J.: *Marriage in changing Japan*. London : Croom Helm Ltd., 1981. 1. vyd. 277 s. ISBN 0-7099-0166-6.

YANAGISAWA, S.: Childbirth in Japan in Selin, H.: *Childbirth Across Cultures*. New York : Springer, 2009. 1. vyd. 314 s. ISBN 978-90-481-2598-2.

BREEN, J., TEEUWEN, M.: *A new history of shinto*. Chichester : Wiley-Blackwell, 2010. 1. vyd. 267 s. ISBN 978-1-4051-5515-1.

HENDRY, J.: *Becoming Japanese: The world of the pre-school child*. Manchester : Manchester university press, 1986. 1. vyd. 197 s. ISBN 0-7190-2284-3.

NICOLS, B.: *Úvod do dokumentárního filmu*. Praha : Nakladatelství AMU, 2010. 1. vyd. 316. ISBN 978-80-7331-191-0.

ROBERTSON, J.: *A companion to the Anthropology of Japan*. Oxford : Blackwell Publishing, 2005. 1. vyd. 518 s. ISBN 13978-0-631-22955-1.

BEHRUZI, R. a kol.: Facilitators and barriers in the humanization of childbirth practice in Japan. In *BMC Pregnancy & Childbirth* 10, 2010, s. 25-42. ISSN neuvedeno.

YOSHIDA, K.: The feminine in Japanese folk religion: polluted or divine? In BEN-ARI, E. a kol.: *Unwrapping Japan*. Manchester : Manchester university press, 1990. 1. vyd. 237 s. ISBN 0719030609.

SILVER, M.: Births, marriages and income fluctuations in the United Kingdom and Japan. In *Economic Development & Cultural Change* 14, 1966, s. 302-315. ISSN neuvedeno

KOBAYASHI, T.: The University and the Technical Revolution in Japan: A Model for Developing Countries? In *Higher Education* 9, 1980, s. 681-692. ISSN neuvedeno

NELSON, J. K.: A year in the life of a Shinto shrine. Washington : University of Washington Press, 1996 . 1. vyd. 286 s. ISBN 0295975008.

READER, I.: Japanese religions in HOLM, J.: *Rites of passage*. London : Pinter publishers, 1994. 1. vyd. 188s. ISBN 1855671026.

PICKEN, S.: Sourcebook in Shinto: selected documents. Westport : Greenwood publishing group, 2004. 1. vyd. 399 s. ISBN 0313264325.

BROWN, J.: China, Japan, Korea culture and customs. Book surge, 2006. 1. vyd. 191 s. ISBN 1419648934.

IJIMA, Y.: Folk culture and the liminality of Children in *Current Anthropology* 28, 1987. S. 41-48. ISSN neuvedeno.

ZUCKERMAN, M.: Beyond the century of the child: cultural history and development psychology. Philadelphia : University of Pennsylvania press, 2003. 1. vyd. 289 s. ISBN 0812237048.

WHITE, M.: The material child: coming of age in Japan and America. Berkley : University of California Press, 1994. 2. vyd. 256 s. ISBN 0520089405.

DE VOS, G.: Socialization for achievement: essays on the cultural psychology of the Japanese. Berkley : University of California Press, 1973. 3. vyd. 597 s. ISBN 0520018273.

KARAN, P., GILBREATH, D.: Japan in the 21st century: environment, economy, and society Baltimore : University Press of Kentucky, 2005. 1. vyd. 401 s. ISBN 0813191181.

SUGA, M.: Exotic West to exotic Japan: Revival of Japanese tradition in modern Japan in Eicher, J., B.: Dress and ethnicity: change across space and time. Oxford : Berg, 1995. 1.vyd. 316 s. ISBN 1859730035.

EDWARDS, W.: The Commercialized Wedding as Ritual: A Window on Social Values in *The Society for Japanese Studies* 13, 1987, č. 1. s. 51-7. ISSN neuvedeno.

DUNN, C. D.: Cultural Models and Metaphors for Marriage: An Analysis of Discourse at Japanese Wedding Reception in *Ethos* 32, 2004, č. 3. s. 348–373. ISSN neuvedeno.

FIEDLER, D. C.: Knowledge and Birth Territories in Contemporary Japan in *Medical Anthropology Quarterly, New Series*, 10, 1996, s. 195-212. ISSN neuvedeno.

9.2. Elektronické zdroje

Antropologický slovník [online]. Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity [citováno 1. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>>.

Encyklopedia of Shinto [online]. Kokugakuin University [citováno 8. 4. 2011]. Dostupné z WWW < <http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/>>.

ITO, M.: Marriage – Ever changing institution. [online]. The Japan Times online [citováno 25. 3. 2011]. Dostupné z WWW < <http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nn20091103i1.html>>.

HAYS, J.: Japanese weddings [online]. Facts and deatils [citováno 17. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://factsanddetails.com/japan.php?itemid=617&catid=18>>.

Uchikake kimono [online]. Japanese lifestyle [citováno 15. 4. 2011]. Dostupné z WWW < http://www.japaneselifestyle.com.au/fashion/uchikake_kimono.html>.

Religion bodies, clergymen and adherets [online]. Statistic burreau [citováno 6. 4. 2011]. Dostupné z WWW < <http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/26.htm>>.

出産 5 [online]. Youtube [citováno 1. 6. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=Z7Y7EhKd1qw&feature=related>>.

出産 4 [online]. Youtube [citováno 1. 6. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=LPUjs87mA&feature=related>>.

怜楽 Layla : 誕生の瞬間！無痛分娩 painless childbirth [online]. Youtube [citováno 1. 6. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=bD7CDg5kFHc&feature=related>>.

【出産】不妊と流産を乗り越えて [online]. Youtube [citováno 1. 6. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=BYcaODV8Hqw&feature=related>>.

水中出産 [online]. Youtube [citováno 1. 6. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=Xm2Fji-d2TU&feature=related>>.

お七夜の勇輝 [online]. Youtube [citováno 11. 4. 2011]. Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=4_7nO_pJXeo>.

お七夜_ちょっと早いけど.MOV [online]. Youtube [citováno 11. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=pTu0pRmHotU>>.

9月28日_寛之介_お七夜 [online]. Youtube [citováno 11. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=Y3GwVwNs2kE>>.

Yul's Omiyamairi/悠流のお宮参り [online]. Youtube [citováno 11. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=SHUcBfQxmHE>>.

MIYAMAIRI [online]. Youtube [citováno 11. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=X0gZq1k7PbU>>.

ジョセフのおみやまいり Omiyamairi [online]. Youtube [citováno 11. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=jtq5qr6733k&feature=related>>.

お宮参り [online]. Youtube [citováno 11. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=Z1r3IJgHfPg&feature=related>>.

お宮参り。(その2) [online]. Youtube [citováno 11. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=YGsHQhPYQJo&feature=related>>.

お食い初め [online]. Youtube [citováno 19. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=wSmmCH25vfc&feature=related>>.

寛子お食い初め [online]. Youtube [citováno 19. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=i1P1n7YCg4Y&feature=related>>.

響心 お食い初め♪ [online]. Youtube [citováno 19. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=HZ6XmJMrcoA&feature=related>>.

お食い初め♪ [online]. Youtube [citováno 19. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=uMp8xlDPnyE&feature=related>>.

祝100日お食い初めだよ [online]. Youtube [citováno 19. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=qPclJkNnx-o&feature=related>>.

P1040220 初誕生日 [online]. Youtube [citováno 25. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=Z8vb9f2YOTI>>.

一升餅 満1歳を迎える記念♪ [online]. Youtube [citováno 25. 4. 2011]. Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=j_bWZ8_D01k&feature=related>.

初誕生会 [online]. Youtube [citováno 25. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=afwkejUvVtU>>.

初誕生 [online]. Ameba vision [citováno 25. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://vision.ameba.jp/watch.do?movie=241893>>.

Keaton's First Birthday [online]. Vimeo [citováno 25. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://vimeo.com/3425732>>.

Sara's Shichigosan Part 1 [online]. Photobucket [citováno 26. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://s812.photobucket.com/albums/zz44/guinnmichael/Shichigosan/?action=view&current=051.mp4>>.

Sara's Shichigosan Part 2 [online]. Photobucket [citováno 26. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://s812.photobucket.com/albums/zz44/guinnmichael/Shichigosan/?action=view&current=060.mp4>>.

Sara's Shichigosan Part 4 [online]. Photobucket [citováno 26. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://s812.photobucket.com/albums/zz44/guinnmichael/Shichigosan/?action=view&current=063.mp4>>.

Sara's Shichigosan Part 5 [online]. Photobucket [citováno 26. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://s812.photobucket.com/albums/zz44/guinnmichael/Shichigosan/?action=view&current=072.mp4>>.

From a window extra -ShichiGoSan festival in Japan- [online]. Youtube [citováno 26. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=I0EhVhsDsNs>>.

Amelia's Shichi-Go-San-The Entire Ceremony [online]. Youtube [citováno 26. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=ZPYTyiszL2E&feature=related>>.

Shichigosan (753) Children's Festival [online]. Youtube [citováno 26. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=AGt3kR2aRzA>>.

平成 23 年 下関市 成人の日記念式典 豊浦町・豊北町会場 [online]. Youtube [citováno 28. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=mi1XI2gWdbc>>.

京炎 そでふれ！【平成 22 年 京都市成人の日記念式典】 1 月 11 日 [online]. Youtube [citováno 28. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=SKVXIuSELo8>>.

成人の日のディズニーランド [online]. Youtube [citováno 28. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=1oprnv0yLPk>>.

チャペルで成人式 大阪 [online]. Youtube [citováno 28. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=XSNIKURBNkk&feature=related>>.

(高) '09 東淀川区成人の日記念のつどい (G II) [online]. Youtube [citováno 28. 4. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=AQWyG6Ax2Cs>>.

Kekkon shiki [online]. Youtube [citováno 10. 5. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=ioU9c51Afhw>>.

mariage traditionnel au japon [online]. Youtube [citováno 10. 5. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=488QAPEbTKc&NR=1>>.

Kekkonshiki [online]. Daily motion [citováno 10. 5. 2011]. Dostupné z WWW <http://www.dailymotion.com/video/x2sgc7_kekkonshiki_events>.

Wedding in Japan [online]. Youtube [citováno 10. 5. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=F288j5ZNR8g&NR=1>>.

Japanese shinto wedding [online]. Youtube [citováno 10. 5. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=CRrLHmZAuMQ&feature=related>>.

Craig and Yumi's Wedding Part 2 [online]. Youtube [citováno 10. 5. 2011]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=4q6PgHIZUTY&feature=related>>.

Japanese Shinto Wedding for Craig and Yumi [online]. Youtube [citováno 10. 5. 2011]. Dostupné z WWW <
<http://www.youtube.com/watch?v=bBN3sOesHVA&feature=related>>.

Craig and Yumi Part 3 [online]. Youtube [citováno 10. 5. 2011]. Dostupné z WWW <
<http://www.youtube.com/watch?v=dmmcu0yFoY0&NR=1>>.

10. PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Počet šintoistických věřících

Převzato z: Religion bodies, clergymen and adherents [online]. Statistic bureau [citováno 6. 4. 2011]. Dostupné z WWW <
<http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/26.htm>>

宗教団体数, 教師数及び信者数 (昭和40年~平成16年)
 26-28 Náboženské skupiny, duchovní a stoupenci
 (1965-2004)

年末	総数 Celkově			神道系 Šintoismus				
	宗教団体	教師数 (1,000人)	信者数 (1,000人)	宗教法人 Právnícké náboženské skupiny 社寺		宗教法人以外の 団体	教師数 (1,000人)	信者数 (1,000人)
Konec roku	Náboženské skupiny	duchovní (1,000)	stoupenci (1,000)	Svatyně a chrámy	Kostely a ostatní	Náboženské skupiny kromě právníckých náboženských skupin	duchovní (1,000)	stoupenci (1,000)
昭和 40年 1965	224 993	1 586	155 906	80 540	5 318	9 711	98	77 090
41 1966	230 784	1 891	165 522	80 758	5 349	14 947	98	77 045
42 1967	233 091	1 879	169 108	81 624	5 173	10 109	77	78 352
43 1968	237 377	1 884	174 337	80 750	4 689	10 729	94	81 690
44 1969	238 666	1 888	177 432	80 912	4 897	8 734	89	82 528
45 1970	239 305	1 892	178 971	80 924	4 842	8 672	86	83 329
46 1971	245 318	1 984	175 671	81 294	4 831	8 984	92	83 075
47 1972	253 459	1 999	178 574	80 913	4 861	11 425	95	84 717
48 1973	272 492	2 031	182 871	81 025	5 062	11 491	98	87 415
49 1974	308 093	2 056	182 615	80 966	5 228	11 439	99	84 520
50 1975	322 198	2 079	188 211	81 138	4 928	11 688	98	89 063
51 1976	229 234	2 126	191 026	81 255	4 737	6 051	95	89 038
52 1977	230 515	603	193 563	81 211	4 537	6 175	101	90 735
53 1978	234 339	603	201 246	81 143	4 525	6 208	101	98 546
54 1979	233 987	617	201 400	81 113	4 590	6 483	104	98 353
55 1980	224 935	628	200 395	81 290	4 697	5 998	103	95 848
56 1981	224 125	624	209 273	81 286	4 713	5 611	103	104 584

57	1982	225 085	629	207 080	81 348	4 678	5 546	103	103 047
58	1983	225 424	640	220 783	81 346	4 558	5 625	104	116 889
59	1984	226 022	645	217 106	81 344	4 530	5 513	103	112 107
60	1985	226 088	646	223 798	81 330	4 505	4 997	102	115 602
61	1986	225 855	652	213 555	81 226	4 424	4 879	102	107 576
62	1987	229 548	658	218 434	81 251	4 403	4 919	102	112 203
63	1988	230 128	655	217 701	81 378	4 395	5 087	103	111 792
平成 元年	1989	230 267	655	210 924	81 394	4 379	5 179	103	107 068
2	1990	230 704	665	217 230	81 402	4 371	5 191	104	109 000
3	1991	231 022	666	214 730	81 405	4 376	5 188	90	106 644
4	1992	230 900	671	220 079	81 374	4 373	5 135	92	118 384
5	1993	231 019	681	219 723	81 311	4 376	5 097	92	116 932
6	1994	231 428	685	219 839	81 307	4 361	5 031	90	117 378
7	1995	229 969	682	215 984	81 326	4 342	4 595	90	116 922
8	1996	227 558	650	207 759	81 262	4 339	3 720	83	102 214
9	1997	227 100	631	212 647	81 297	4 239	3 628	88	104 553
10	1998	226 984	631	215 063	81 302	4 252	4 014	87	106 152
11	1999	226 597	676	214 028	81 186	4 177	4 041	80	106 242
12	2000	226 117	681	215 366	81 167	4 031	3 985	82	107 953
13	2001	225 885	655	214 755	81 157	3 942	3 983	81	106 787
14	2002	225 501	650	215 964	81 146	3 921	3 908	84	107 778
15	2003	226 060	658	213 827	81 118	3 878	3 881	80	107 559
16	2004	224 540	647	213 827	81 115	3 825	3 774	81	108 580

(1) 「信者総数」が日本の総人口より上回っているのは寺院の檀徒と神社の氏子などの重複による。
。「宗教団体数」は被包括宗教団体と
単位宗教法人の計で包括宗教団体は含まれていない

(1) Celkový počet stoupenců jednotlivých náboženství překračuje populaci Japonska, protože mnoho lidí se řadí jak k Šintoismu, tak k Buddhismu.

Pojem „náboženské skupiny“ odkazuje na celkový počet právně závislých i právně nezávislých náboženských skupin kromě obecně právních náboženských skupin.

[資料] 文化庁文化政策課「宗教年鑑」

Zdroj: Oddělení kulturních záležitostí, Agentura pro kulturní záležitosti

Příloha č. 2: Porody v Japonsku dle místa

Prevzato z: FIEDLER, D. C.: Knowledge and Birth Territories in Contemporary Japan in *Medical Anthropology Quarterly*, New Series, 10, 1996, 2. S. 195-212. ISSN neuvedeno.

	195 0	195 5	196 5	197 5	198 5	199 1
Poloha						
Doma	95, 4%	82, 4%	16, 0%	1,2 %	0,2 %	0,1 %
Zařízení	4,6 %	17, 6%	84, 0%	98, 8%	99, 8%	99, 9%
Hlavníobsluha						
Porodní asistentka	90, 1%	79, 6%	28, 8%	8,9 %	3,1 %	1,8 %
Lékař	5,2 %	16, 2%	70, 7%	91, 1%	96, 9%	98, 1%

Příloha č. 3: Výběr místa pro svatební obřad a recepci

Prevzato z: DUNN, C. D.: Cultural Models and Metaphors for Marriage: An Analysis of Discourse at Japanese Wedding Reception in *Ethos* 32, 2004, 3. s. 348–373. ISSN neuvedeno.

Místo	Obřad (v procentech)	Rcepce (v procentech)
Svatební místnost	40,5	41,8
Hotel	28,0	30,5
Veřejný zasedací sál	14,9	15,5
Svatyně/chrám	8,3	5,3
Kostel (domáci)	3,2	0,7
Kostel (zahraniční)	0,7	Není k dispozici
Doma	0,2	0,5
Jiné	3,9	Není k dispozici
Neslaví	0,2	0,5
	100,0	*

Zdroj: Sanwa Bank, 1982 *Survey of wedding expenditures*. N= 410

*1,5 procent z celkového vzorku mělo více než jednu recepci, procenta nedosahují celkově 100